HET HUIS

MAANDELYKSCH PRENTENBOEK GEWYD AAN HUISINRICHTING BOUW- EN SIERKUNST MEUBELEN



UITGAVE van ED. CUYPERS
ARCHITECT te AMSTERDAM

HET HUIS

Gedrukt te Amsterdam
Ipenbuur & van Seldam

HET HUIS

MAANDELYKSCH PRENTENBOEK GEWYD AAN HUISINRICHTING BOUW- EN SIERKUNST MEUBELEN



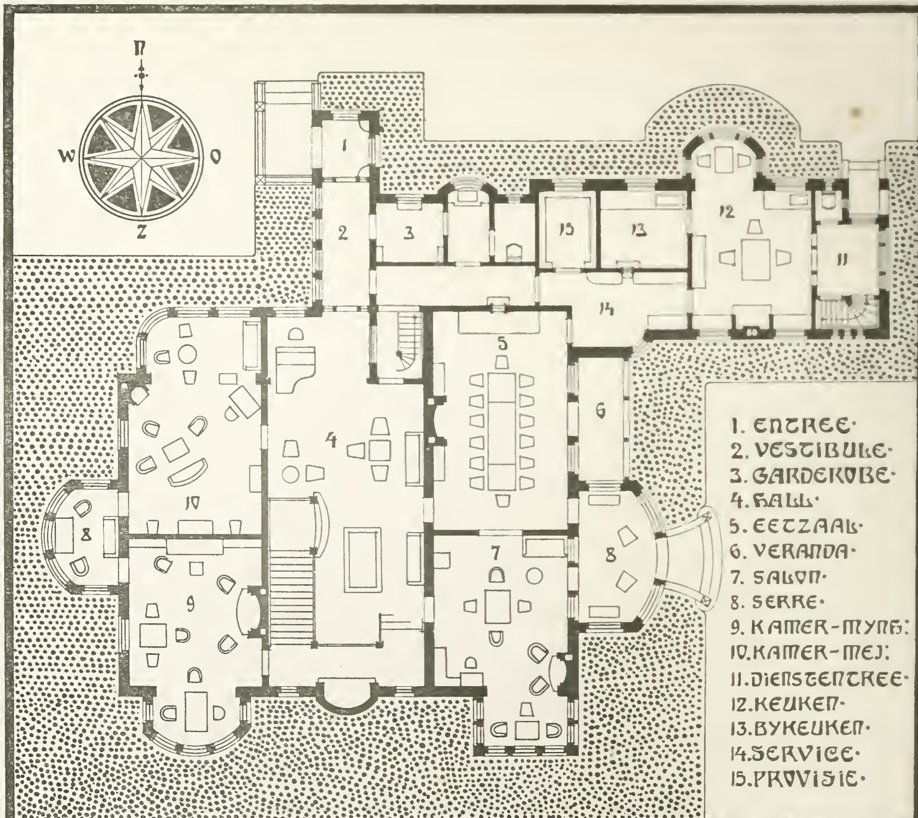
UITGAVE van ED · CUYPERS
ARCHITECT te AMSTERDAM

INHOUD

ADVERTENTIËN **Bladzijde**

BERICHT VOOR DEN BINDER

Alleen de advertentiën, gevoegd bij afl. XII, worden mede ingebonden. De overige s. v. pl. te verwijderen.



I SITUATIE DER VILLA MET AUTO-REMISE

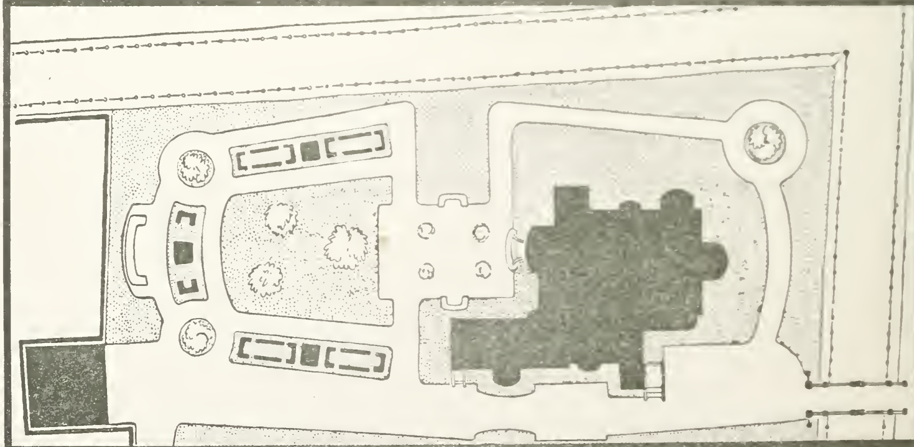
IETS OVER TEXTIELE KUNST

Er zijn weinig kunsten, met welker voortbrengselen wij zoo voortdurend en zoo noodzakelijk in aanraking komen als met die der textiele kunst. De kleeding van ons lichaam, de dekking op ons bed, het tapijt op onzen vloer, de gordijnen voor ons venster, het behangsel dikwijls op onzen wand, ons tafellaken en ons servet — zij alle zijn grootendeels op het weefgetouw gemaakt. En indien wij het begrip textiele kunst in zijn ruimste beteekenis nemen, dus eronder verstaan al wat met een gesponnen draad is gemaakt of versierd, dan vallen ook kant en borduurwerk binnen dit gebied. Het is dan ook waarlijk geen wonder, dat een kunstfilosoof als Semper, in een kunst, die zoo innig verband houdt met het menschelijk leven, die in zóó onontkoombare behoeften voorziet, den aanvang van alle kunst, de oer-kunst heeft meenen te zien.

Maar des te sterker verbazing wekt het dan ook, dat onze tijd voor deze zelfde kunst zóó zeer alle begrip



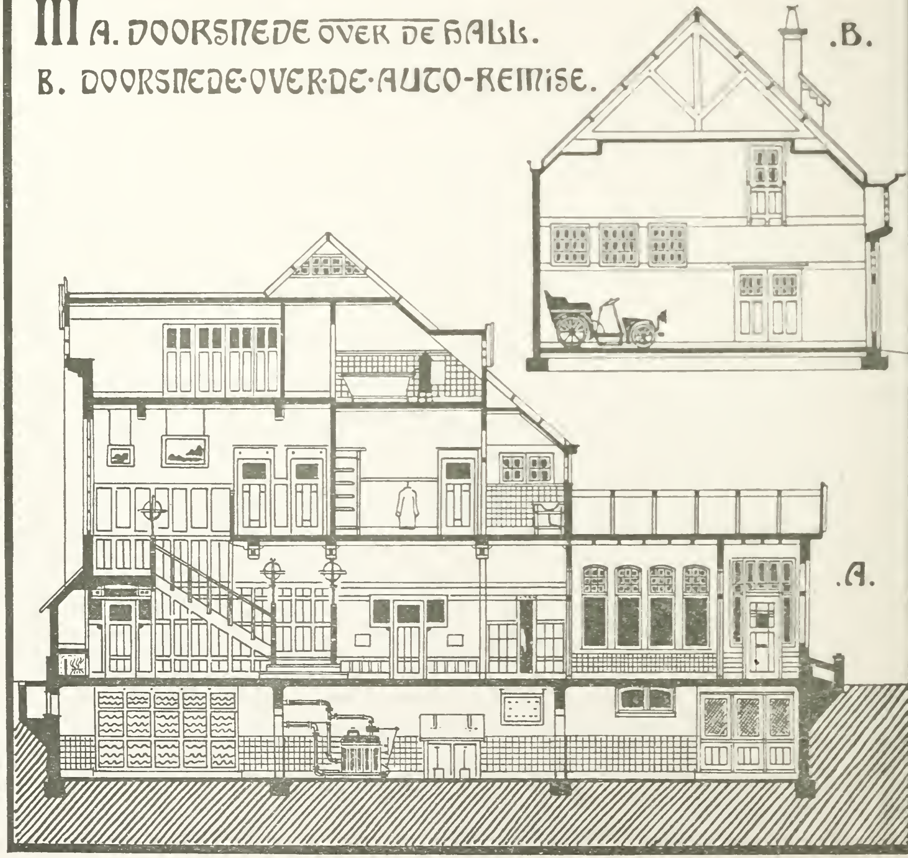
SILHOUET DER VILLA



II SITUATIEPLAN DER VILLA

schijnt te hebben verloren. Om nog te zwijgen van onze kleedingstoffen, waaronder men iets voluit moois tevergeefs moet zoeken, is het toch eigenlijk treurig te zien met welke smakelooze patronen wij ons voor tafeldamast tevreden stellen en hoe ignobel de dessins van zelfs kostbare vloerkleeden dikwijls zijn. Wie in kunstnijverheidsmusea heeft gezien welk een rijke schat van prachtige vlakversieringen door het weefgetouw in vroeger tijden is voortgebracht, hij leert eerst recht beseffen tot hoe lagen trap de smaak van het publiek thans is gedaald. ☙ Het is waar, in de laatste jaren valt ook op dit gebied eenige vooruitgang waar te nemen: vooral Fransche en Engelsche fabrieken hebben mooie behangsel- en meubelbekleedingstoffen in den handel gebracht en in ons eigen land kan de tapijtweverij op veelbelovende producten wijzen. Doch welk gering deel vormt dit alles van de reusachtige totaalproductie der textielnijverheid! ☙ Temeer valt dit verschijnsel te betreuren, omdat het weven van een goed patroon vol-

III A. DOORSNEDE OVER DE HALL.
B. DOORSNEDE·OVER·DE·AUTO-REMISE.



strekt niet duurder is dan de makelij van een slecht, terwijl juist de weefkunst, sinds de Jacquardtechniek haar goeddeels tot zuiver mechanisch werk heeft gemaakt, wezenlijk-mooie dingen voor weinig geld onder ieders bereik kon brengen. De verbetering, die wij straks constateerden, is ook hier uitgegaan van de ontwerpers: teekenaars en architecten, die voor een bepaalde bestemming weefsels naar hun eigen vinding lieten makenen — ik acht het daarom geheel in de lijn van deze uitgave gelegen bij mijne lezers ook voor deze kunst belangstelling te vragen. In den vorigen jaargang werden reeds eenige malen tapijtjes afgebeeld, in mijn atelier ontworpen, en ook dit jaar hoop ik enkele zulke specimina, liefst in kleurige reproductie, te kunnen geven. Enkele opmerkingen over het karakter van textielornament mogen hier dan volgen om tot accompagnement bij zulke platen te strekken. Op de eerste plaats is iedere weefselversierig uit haren aard vlak-ornament, dat wil zeggen, dat vermeerdering



4. GEVEL a/d STATIONSWEG
met BRUG en HOOFDINGANG

van plans (perspectief) en de nabootsing van relief daarbij vermeden moeten worden. In een gobelin, dat strak gespannen tegen den wand hangt en dus eenigs-zins als schilderij kan worden beschouwd, zal men desnoods een al te streng vasthouden aan dit beginsel mogen nalaten, maar voor alle andere gevallen schijnt mij iedere naturalistische versiering verwerpelijk. Een de-werkelijkheid-nabootsende bloem, in een meubel-bekleeding geweven, is onaesthetisch, want zij dwingt ons een grofheid te begaan, door er op te gaan zitten en de prachtige bouquetten, soms in damesjaponnen ge-borduurd, toonen zelf hun ornamentale ongeschiktheid, zoo dikwijls zij, bij de minste plooiing van het gewaad, worden opgevouwen. ¶ De ontwerper van weefselpatro-nen behoeft ook niet tot realisme zijn toevlucht te nemen om zijn werk levendig en vroolijk te maken, want zon-der groot technisch bezwaar, kan hij vrijelijk meerdere kleuren gebruiken, terwijl de variatie van texturen in één weefsel het hem ook gemakkelijk maakt glanzende



5. GEVEL a/d TUINZYDE
MET KEUKENAANBOUW

partijen tegen doffe gronden te doen uitkomen en, met het bezigen van goud of zilver, licht en luister in de stof te brengen. ꟗ Ook de bestemming van een weefsel kan op hare versiering niet zonder invloed blijven. Het is duidelijk, dat voor kleedingstoffen, die bij iedere beweging van het lichaam in telkens andere vormen worden gebracht, kleine patronen het dankbaarst zijn, terwijl weefsels, waarvan groote vlakken tegelijk zichtbaar blijven, als behangsels en gordijnen, zich zeer goed leenen tot eene versiering met groote ornamenten. Ook de keus der decoratieve motieven zal natuurlijk door het doel, waarvoor de stof moet dienen, worden bepaald. De invloed der techniek op het textiel-ornament is uiteraard verschillend naar mate van de gevolgde procédé's. Het weven — waartoe ik mij ditmaal moet beperken — laat in dit opzicht een zeer groote vrijheid. Alleen geeft het enkele motieven van zelf aan de hand, zooals de horizontale of vertikale streepen, die men verkrijgt door schering of inslag te laten bestaan uit

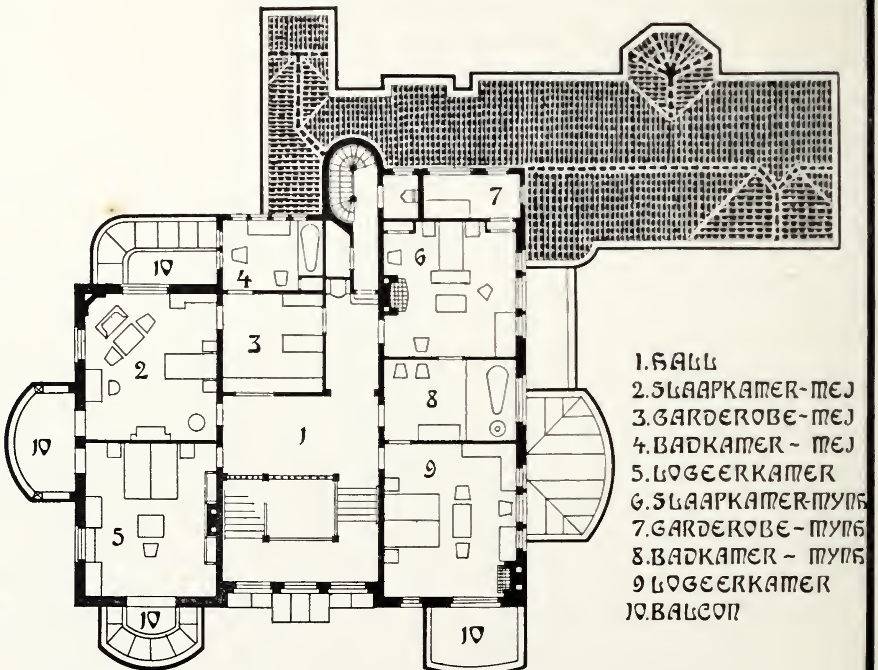


6. GEVEL a/d TUINZYDE
met KEUKENAANBOUW

reeksen van afwisselend gekleurde draden; de ruiten, die door verschil van kleur tusschen ketting en worp worden gevormd; de diagonale lijnen of zigzaggen, die het gevolg zijn eener bepaalde textuur (keper) enz. ☙ Maar het belangrijkste effect der weeftechniek is de terugkeer van eenzelfde figuur, in lengte- en breedterichting, die aan het weefselornament het karakter van wat wij noemen een „patroon" verleent. Dit geeft op zichzelf ook alweer een reden, om de decoratieve figuren in een stof niet te veel gedetailleerd te maken, doch in groote lijnen te houden, daar anders hunne voortdurende herhaling vermoeiend onrustig zou worden. ☙

De prenten van deze aflevering hebben betrekking op een Villa te Dordrecht, waarvan het volgende nommer nog meer afbeeldingen zal brengen, en die daarom beter dáár, in hun onderling verband en tegelijk, worden besproken.





VII PLATTEGROND DER VERDIEPING

EEN STEEDSCH BUITENHUIS I

Het heeft wel altijd in den aard van ons-Hollanders gelegen, gaarne het stadsgevoel te ontvlieden in een rustige, landelijke omgeving. Cats en Huygens, die aan hunne buitens de teekenende namen Sorgh-vliet en Hof-wijck gaven, zijn slechts de meer bekende vertegenwoordigers van eene levensopvatting, waarvan de talrijke, nu grootendeels vervallen of vervallende, landhuizen aan de Vecht en de mooie hekken aan den Amstel — laatste overblijfselen van eens-voorname buitenplaatsen — duidelijk getuigenis afleggen. Maar deze buitens van den ouden tijd waren òf de villégiatures, waar men alleen het zomersche deel van het jaar doorbracht, òf de toevluchtsoorden waar men, na een druk leven, een kalmen ouden dag, een otium cum dignitate, ging slijten.

De algemeene trek naar buiten van onze dagen is dan ook in wezen anders. Aan den eenen kant heeft de concentratie van het zaken-doen naar enkele plaatsen,



8. DAMES - SLAAPKAMER

de steden steeds dichter bebouwd en voller bewoond doen worden, zoodat zij het dagelijksch tooneel werden van een rumoerig en jachtend bedrijfsleven, te midden waarvan het rusten na den arbeid al moeilijker wordt. En aan den anderen kant heeft de enorme verbetering der verkeerswegen en vervoermiddelen het voor een ieder mogelijk gemaakt te wonen op betrekkelijk grooten afstand van de stad, en toch iederen dag binnen hare muren te vertoeven. ❧ Zoo is de toestand in de wereld gekomen, dat welgestelde stedelingen, die hun »kantoor« in stad hebben, ergens »buiten« hunne woning zijn gaan zoeken; en dit deed aan de bouwkunst den eisch stellen in min of meer landelijke omgeving huizen te zetten, die alle geriefelijkheden van een modern stadsch huis vereenigden met de eigenaardigheden van een buitenverblijf. ❧ Terwijl het in een stad regel zal zijn, dat ieder huis slechts aan éene zijde een voor-ieder-zichtbaren muur heeft, den z.g. voorgevel, staat het buitenhuis gewoonlijk geheel af-



9. DAMES - SLAAPKAMER

zonderlijk en vrij in een tuin of park, zoodat daar van alle zijden licht naar binnen kan worden gevoerd en alle vier de muren, die de woning omsluiten, behandeld worden als zichtbare buitenwanden. Is dit reeds een groote verrijking van het program van den architect, de omstandigheid, dat hij op vrij terrein komt te bouwen en niet besloten is tusschen de blinde muren van twee belendende huizen, geeft hem ook een groote zelfstandigheid in de ontwikkeling van het grondplan zijner schepping: hij is, buiten, niet gebonden aan den gewoonlijk langwerpigen rechthoek van het stedelijk bouwterrein, maar kan aan den plattegrond ieder beloop geven, dat hij wenscht en dus onbelemmerd trachten de figuur te vinden, die het best voldoet aan de eischen van iedere bijzondere opdracht. En ook op de uitwendige vormgeving en op de keuze van materiaal heeft de omgeving van het «buitenhuis» grooten invloed. Want wie moet bouwen in een stad, vooral in de oudere gedeelten daarvan, zal bij de bepaling van vorm en



10. HEEREN - SLAAPKAMER

kleur van zijn werk rekening hebben te houden met het feit, dat zijn gebouw slechts het onderdeel wordt van een groot, bestaand geheel. Aan een Amsterdamsche gracht b.v. zal hij sober van kleur en ietwat streng van lijn dienen te blijven, wil hij niet, door al te scherp contrast met de naaste buren, het nieuwe onaangenaam schreeuwend maken tusschen het oude. Hoeveel mooie plekjes in onze steden werden niet bedorven door den bouw van nieuwe huizen, die den indruk wekken van een bonte lap op een stemmig kleed. ❧ Maar buiten bestaat niet zulke dwang. Tegen de natuurlijk-frissche kleuren van het landschap, kan zonder gevaar voor rustverstoring een gebouw van levendige kleurigheid veilig worden neêrgezet en eenigszins speelsche vormen zullen ook geenszins misstaan bij de ongedwongen contouren van een tuinbeplanting. Afwisseling in de hoogte der verschillende onderdeelen van het huis zal hier dan ook niet hinderen, maar de vroolijkheid van het aspect ten goede komen. ❧ Zelfs de meer of



11. HEEREN-SLAAPKAMER

mindere landelijkheid van de streek waar men bouwt is niet zonder gewicht voor het bepalen van den aard der architectuur, dicht bij de stad, of in een der moderne villaparken, die overal in de gemeenten om de steden verrijzen, zal de bouwmeester aan zijn werk een nog altijd eenigszins stadsch karakter geven. Maar in een boschrijke streek, waar weinig huizen staan en het landschap zekeren plechtigen ernst bezit, bouwt men vanzelf meer statig en deftig. Een woning in den geest der voorname achttiende-eeuwsche landhuizen schijnt daar op hare plaats en groote kleurigheid zou er misstaan. En te midden van groene weilanden lijkt weer een laag gehouden bouw, helder wit of van lichtrooden baksteen, de aangewezen oplossing. De «boerderij» geeft hier een uitnemend voorbeeld.

Het huis, waaraan de prenten der eerste afleveringen van dezen jaargang zijn gewijd, is een villa, gelegen aan den hoek van den Burgemeester-de-Raedt-singel



12. KEUKEN

en den Stationsweg te Dordrecht. Het staat dus in de stad, maar toch in een eenigszins buitensche omgeving en is alzoo een »steedsch buitenhuis« in letterlijken zin. Silhouet en situatieplan op plaat II laten dit karakter duidelijk zien. Van de vrijheid, die deze ligging gaf ten opzichte van het grondplan, werd dan ook een ruim gebruik gemaakt, wat te eer kon geschieden, omdat het terrein, door een gracht gescheiden van den weg, een onmiskenbaar aspect van afzonderlijkheid, van isolement bezit. Een in Beiersch graniet en gesmeed ijzeren hekwerk uitgevoerde brug, aan den Noordwestelijken hoek van het terrein, geeft toegang tot een breeden weg, waar door rijtuigen ruimte is om te keeren, en die langs den Noordkant van het huis in rechte lijn naar de automobielremise voert. Op de Westelijke helft van het terrein, omgeven door grasveld, is de villa gelegen, terwijl aan den Oostelijken kant de eenigszins als »formal garden« behandelde tuin werd aangelegd.

(Wordt vervolgd).



13 BADKAMER

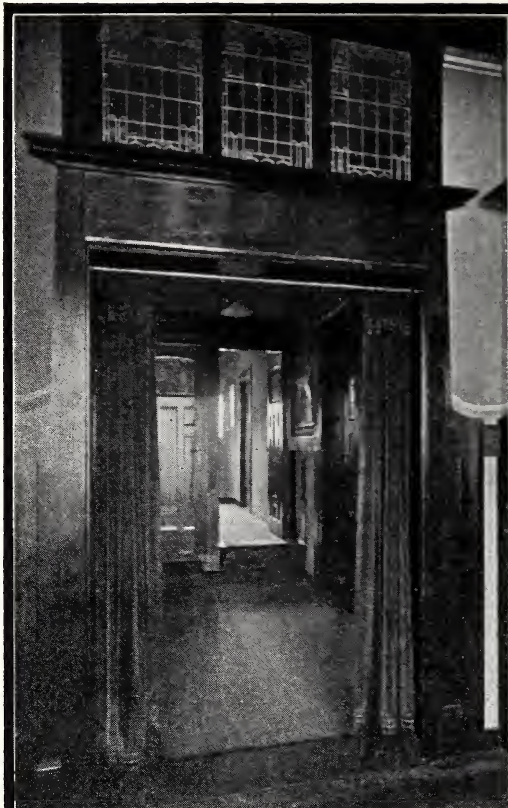
EEN STEEDSCH BUITENHUIS II

Op een plint van Beiersch graniet, is de villa geheel opgetrokken van baksteen, grijsroode gevelklinkers (die in den driekleurendruk veel te rood zijn weêrgegeven); het bovendeel der muren met eene houten bekleeding van smalle delen, goud-okerkleurig geschilderd, met witte lijnen, waar zij zijn samengeploegd. De vooruitstekende goten teekenen met een forsche schaduwlijn de scheiding der muren en het met sterk-roode pannen gedekte dak. De auto-remise (plaat 18) is op dezelfde wijze behandeld. Van het uiterlijk der villa valt overigens op te merken, dat de samenvoeging der dienstvertrekken tot een afzonderlijken, laag-gehouden vleugel en de wensch zooveel mogelijk door serres en balcons te doen profiteeren van de voorrechten van een »buitenhuis,« aanleiding gaf aan alle zijden de vlakke muren zich tot uitbouwen te laten ombuigen, zoodat het geheel ook door zijn hoofdvormen een zeer levendigen aanblik



14 HALLRAAM

biedt. Aan den meest vooruitspringenden Noordwestelijken hoek bevindt zich de hoofdingang van het huis (zie plaat I; men denke er echter aan, dat die juist anders is georiënteerd dan de situatie op plaat II). De voorbouw van dezen ingang gaf gelegenheid voor een ruime, beschutte en goed-verlichte wachtplaats, vanwaar men, òf door de vestibule de groote hal bereikt, waaromheen de verschillende kamers zijn gegroepeerd en waar de hoofdtrap begint, die naar de verdiepingen leidt, òf toegang vindt tot den Noordelijken vleugel, waar, om begrijpelijke redenen, langs een afzonderlijke gang de dienstruimten zijn gelegen: garderobe, provisiekamer, keuken en bijkeuken. De laatste is ook uit een aparten ingang, op den meest Oostelijken hoek, bereikbaar en staat in onmiddellijke verbinding met het dienvertrek, dat weder aansluit aan de eetzaal. Een »escalier de service,« die van buiten kenbaar is aan een traptorentje (zie plaat 2 en 4) onmiddelijk uit de dienstgang toegankelijk, leidt

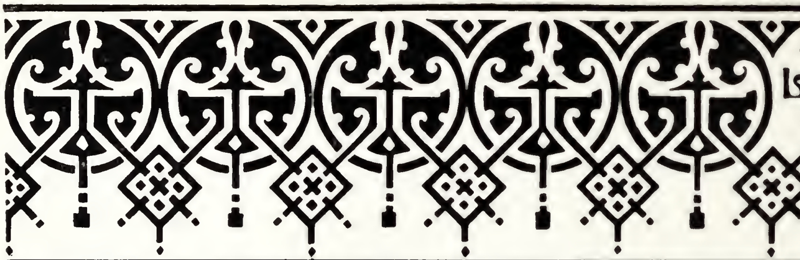


15. GANG-VERDIEPING.



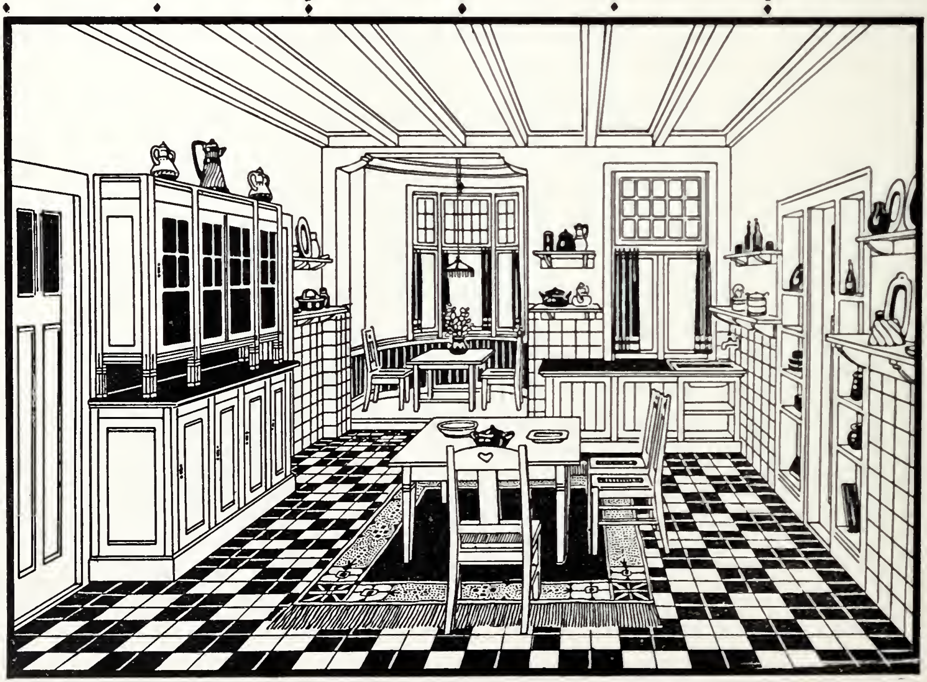
HALL-LAMP.

naar de bovenste verdieping, waar zich de slaapvertrekken van het personeel bevinden, terwijl vanuit de dienstentrée een trap toegang geeft tot de kelders, met bergruimten, centrale verwarming enz. ❧ Om de hal dan, liggen, aan den vroolijken Oostkant: de salon met van uit den tuin bereikbare serre en de eetzaal met groote verandah, terwijl op het Westen, waar men nog van de laatste avondzon genieten kan, twee zitkamers zijn gelegen, die een gemeenschappelijke serre hebben. Langs een breeden trap bereikt men uit de hal de beletage (zie den plattegrond op plaat 7), waar zich, behalve twee slaapkamers, elk met een garderobe en eene badkamer in verbinding, ook twee logeerkamers bevinden. Ieder dezer vertrekken heeft een ruim balcon. Na deze voorloopige orientatie, kunnen wij dit huis eens meer in bijzonderheden gaan bezien. ❧ Om niet vooruit te loopen op de illustratie, beginnen wij met een kijkje te nemen in het voor de dienstboden bestemde gedeelte van het huis, hetwelk de bouwheer, naar een



.16.FRIES LOGEER=KAMER

.INTERIEUR .KEUKEN

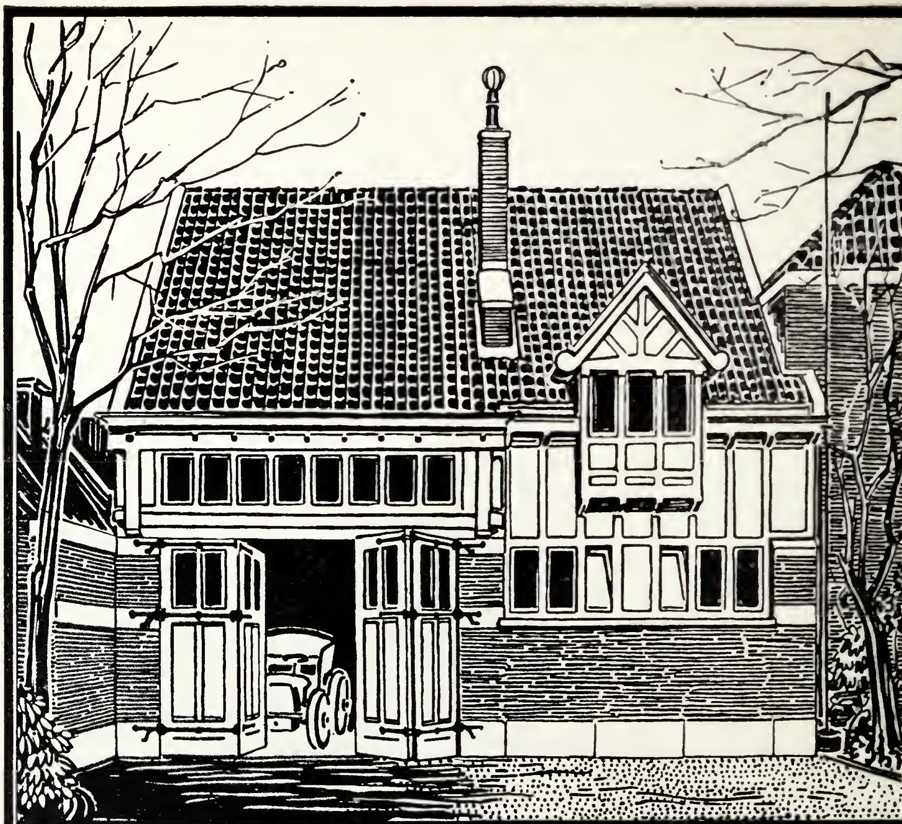


zeer zeker uitnemend beginsel, met veel zorg liet inrichten tot zoo gezellig mogelijke verblijven. De ruime keuken, die van twee zijden daglicht ontvangt (zie de platen 12 en 16), is voorzien van een uitbouw, met uitzicht op den tuin, waar men een rustig zitje heeft. Vloer en wanden van de keuken zijn met tegels bekleed en bij het ontwerpen van den schouw, de zoldering en de meubelen werd er naar gestreefd, naast de eischen der practijk, bij allen eenvoud, ook die van den goeden smaak in het oog te houden. ꟸ De dienstbodenkamers, waarvan er een is afgebeeld op plaat 17, doen denzelfden toeleg zien. Ook hiervoor werden de meubelen naar speciale ontwerpen uitgevoerd. De betimmering is hier groen gesausd, terwijl muren en plafond roomkleurig werden geschilderd. ꟸ Een kijkje vanuit de traphal in de gang der eerste verdieping geeft plaat 15. De betimmering hiervan is rood gesausd en dof gelakt, terwijl de muren gedempt geel zijn geschilderd. Op den grond ligt een effen groen kleed; de schuifgor-



17 DIENSTBODENKAMER

dijnen, die den toegang tot de traphal afscheiden, zijn evenneens groen en versierd met in rood geäppliqueerde randen. De traphal zelf ontvangt een overvloed van licht door het groote, drieledige venster, met gemetselde montants, in den zuidelijken buitenmuur (zie de buiten-tekstplaat), dat geheel is gedicht met veelkleurig gebrand glas in lood, afgebeeld op plaat 14. In de benedenhelft zijn de motieven waterplanten (iris) waartusschen otters en reigers, die visschen beloeren. Bloemen- en bladerdragende stengels rijzen omhoog en dragen in hun bovenste twijgen eekhoorns, vogels en apen. In het middenvenster is daarenboven het familiewapen aangebracht: een veld van sabel met een faas van keel, waarin drie stoopen van goud. ❧ Van de kamers, uit deze traphal toegankelijk, is een drietal wêergegeven. De plafonds daarvan zijn alle op gelijksoortige wijze behandeld: grofkorrelig in de kalk geschuurd en dof, lichtkleurig geschilderd, met een eenvoudige randversiering. ❧ Van de dames-slaapkamer (platen 8 en 9)



XVIII AUTOMOBIEL-REMISE

zijn de wanden in tweeën verdeeld door een geprofi-
leerde schilderijrichel ter hoogte van de deuren. De
benedenhelft is grijzig goudgeel, het bovendeel room-
kleurig, tegen het plafond met een polychroom, ge-
schabloneerd fries afgezet. De betimmering is rood
geschilderd, verlevendigd door blanke sierlijnen en
gekleurd glas-in-lood boven de deurpaneelen. Op een
bruinachtig geel tapijt ligt hier een in blauwen toon
gehouden karpet, waarbij de kleur der gordijnen en van
de bekleeding der mahoniehouten meubelen zich aan-
sluit. ꝸ De heeren-slaapkamer (platen 10 en 11) is op
analoge wijze behandeld, de wanden ook in dezelfde
kleuren. De betimmering is hier echter groen, evenals
het tapijt, waarop een karpet van rood, met groen orna-
ment. De schoorsteen is van rood marmer en groene
tegels; de meubelen werden uitgevoerd in blank eiken-
hout en bekleed met een roode stof, waarin een groen
patroon. Rood zijn ook de gordijnen. ꝸ De bij dit slaap-
vertrek behoorende badkamer vindt men op plaat 13.



19. EETKAMER

EEN STEEDSCH BUITENHUIS III

Van de badkamer (plaat 13) is de vloer belegd met tegels en ook de wanden zijn daarmede ter halver hoogte bekleed. Deze laatste zijn ivoorkleurig met blauwe versiering. Het bovendeel van den wand is dof, gebroken wit geschilderd. De betimmering werd dof groen gelakt; het stoeltje van groen gebijtst iepenhout heeft in rug en zitting vlechtwerk van licht en donker riet. De volgorde der prenten voert ons thans naar den rez-de-chaussée van het huis, om er de eetkamer en de woonkamer (salon) te bezichtigen, in den plattegrond op bladzijde 1 aangeduid met de nommers 5 en 7. Hier vooral kon worden partij getrokken van de omstandigheid, dat huis en meubeling als het ware gelijktijdig tot stand kwamen, onmiddellijk werden gedacht als één geheel en ook »aus einem Gusz« uitgevoerd. Een Engelsch architect, die eens voor meubelmakers eene lezing over »meubelen« zou houden, moest beginnen met te verklaren, dat het hem



20. EETKAMER

onmogelijk was strikt bij zijn onderwerp te blijven, omdat hij van meubelen-alleen, die iets zouden beteekenen, los van het huis waarvoor zij werden gemaakt, nauwelijks een enkel voorbeeld uit zijne praktijk kon aanhalen. De Nederlandsche architect zal, over het algemeen, eer het tegendeel kunnen getuigen! Want het gunstige geval, dat tegelijk met den bouw van een huis ook voor de meubeling moet worden gezorgd, behoort onder ons nog tot de zeldzaamheden. Toch zijn de voordeelen daarvan duidelijk. Niet alleen uit louter aesthetisch oogpunt, ter bevordering van de eenheid der conceptie, waarover wij vroeger reeds schreven, maar ook om practische redenen. Zoo viel er b. v., in dit speciale geval, wegens de omstandigheid, dat dit huis centrale verwarming heeft, te zorgen voor eene passende plaatsing der radiatoren. Het lag voor de hand de lambrisbetimmering der wanden telkens zóóveel voorsprong te geven, dat de radiatoren er plaats in konden vinden. Maar nu volgde daaruit ook vanzelf



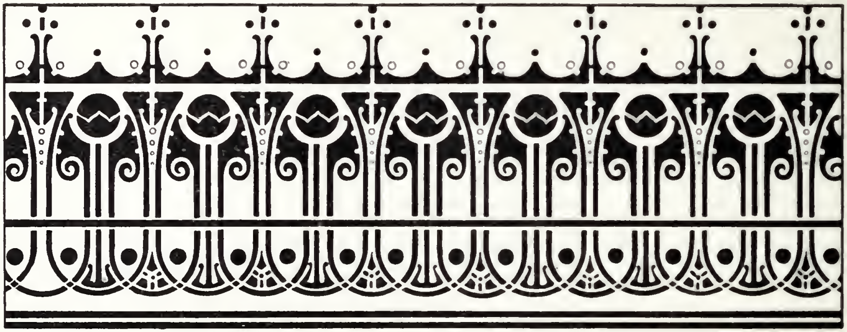
21 WOONKAMER

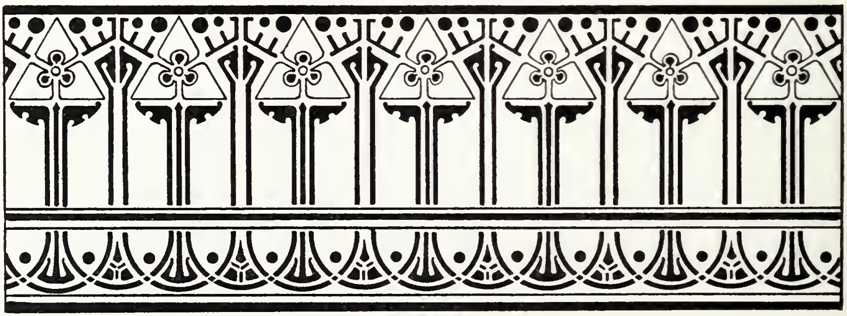
de overige ruimte daarboven te benutten, door haar in
te richten tot muurkastjes, die uitteraard verschillende,
gewoonlijk losstaande, meubelen overbodig maakten.
De beide thans afgebeelde kamers hebben eene zol-
dering, gedragen door moer- en kinderbalken. In de
eetkamer zijn die van eikenhout in de was, in den salon
groen geschilderd. In beide vertrekken is het plafond
zelf roomkleurig met eene polychrome versiering. De
wanden der eetkamer (platen 19 en 20) werden boven
de eikenhouten betimmering, waarin het glas-in-lood
en de gordijnen der muurkasten kleurigheid brengen,
lichtgeel in de kalk geschuurd. De schouw is van groen
marmer, met verdiepte en vergulde versieringen, ter-
wijl de haardkap evenals de klok en de lichtarmen aan
den boezen, van koper zijn, met a-jour-gewerkte orna-
menten. ❧ Op het effen groen kleed, waarmede de vloer
is belegd, ligt een karpet van rood met ornament in
blauwgrijs, wit en geel. De gordijnen zijn groen, de
eiken meubelen bekleed met een blauwgrijze, geel ge-



22 WOONKAMER

streepte stof. De woonkamer (platen 21, 22 en 24) heeft langs de benedenhelft der wanden een lage lambriseering, die, evenals de deuromlijsting groen geschilderd is. Overigens zijn de muren effen goudgeel van kleur, alleen tegen de zoldering versierd met een breed fries. Glas-in-lood in de bovenpaneelen der deuren en boven den doorgang naar de serre verlevendigt het aspect. De kleine schoorsteen (plaat 21) is bekleed met groene tegels boven een marmeren onderbouw en heeft een mahoniehouten bekroning. Op den vloer ligt een okerkleurig karpet met blauwgrijs en wit patroon, over een groen tapijt. De gordijnen zijn hier donkerrood, de meubelen van glanzend, met intarsia versierd, mahoniehout, en bekleed met een groene stof, waarin gele figuren. De woonkamer verlatend, komen wij in de hal. De prenten 1 en 3 brachten daarvan reeds den plattegrond en eene lengtedoorsnede, de platen 15 en 23 geven enkele détails te zien en de volgende aflevering zal ook eenige kijkjes in deze ruimte be-





XXIII GESCHILDERD FRIES IN DE HAL

vatten. Behalve door vensters aan de zuid- en noordkanten en het groote raam (plaat 14), waardoor overvloedig licht hoog binnenvalt, ontvangt de hal ook licht van de oost- en westkanten door het gekleurd glas in lood, dat boven en terzijde van de kamerdeuren is aangebracht. Al naar gelang van het uur van den dag is er dus een plekje in deze ruimte waar de zonnestralen min of meer direct wat vroolijkheid kunnen brengen. ❧ Wanneer men de hal door de hoofdingang is binnengekomen, staat men recht tegenover de breede trap, welker bordessen met balustrade ook zichtbaar zijn. De betimmering van deze trap sluit zich aan bij de wandbehandeling, welker lage, eikenhouten lambriseering is voortgezet langs de trapkast, die, evenals de deur- en vensteromlijstingen, rood werd gesausd met banden in zwart en geel. De muren van de hal zijn in de kalk geel geschilderd met frescoliet en onder het, door moer- en kinderbalken gedragen, plafond met een veelkleurig fries versierd. Voor de avondverlichting zijn



24 WOONKAMER

langs de wanden koperen armen aangebracht, die electrische gloeilampjes dragen evenals de in rood en geel koper uitgevoerde standaards op de hoofdbalusters van de trap. Grijsblauwe franjes temperen de schelheid van dit licht. ☙ In den zuidelijken wand werd, tusschen de lage vensters, een nis uitgebouwd, waarin een gesmeed ijzeren haard is geplaatst. Deze schouw is bekleed met marmer (vert antique) en groene tegels, welke laatste ook de penanten aan weerszijden bedekken. ☙ De parketvloer en meubelen (billard, een tafeltje, banken en fauteuils) werden uitgevoerd in eikenhout, met bekleedingen van groen, dof leder. Alleen de vleugel is van dof gepolitoerd mahoniehout, de pooten gedeeltelijk met koper beslagen. Een wandspiegel helpt, met de meubelen, aan deze groote ruimte een huiselijk aspect te geven.





25 WOONKAMER

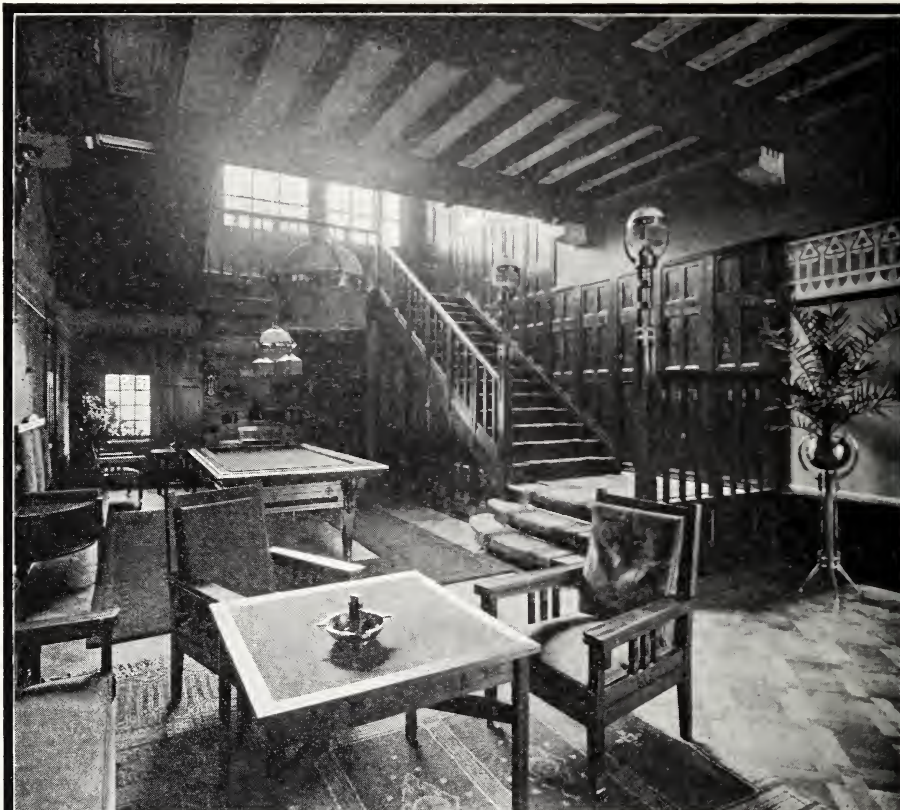
OVER WANDVERSIERING I

Zonder vrees voor overdrijving, kan men zeggen, dat op het aspect eener kamer niets een zoo grooten invloed heeft als de behandeling harer wanden. Niet allen zijn op de wanden onze oogen het meest gericht, maar voor alles wat zich in de kamer bevindt, vormen de wanden den natuurlijken achtergrond: Plaats in een kamer, welker wanden b. v. zijn bedekt met het vroeger zoo geliefde bontbloemige behangselpapier, de mooiste meubelen, zij zullen er een treurige figuur maken en zelfs een goed schilderij wordt door een dergelijken fond overschreeuwd en bedorven. Omgekeerd echter, is het ook waar, dat een goede wand vaak wordt leelijk gemaakt door hetgeen men er, tot verfraaiing en versiering, op- en aanhangt. Vooral door overlading wordt in dit opzicht dikwijls gezondigd. De groote waarheid, dat dingen, die ieder op zichzelf mooi zijn, bij elkander nog geen goed geheel behoeven te vormen is nog verre van algemeen gehuldigd. En de



26 HALL

overtuiging, dat men van mooie voorwerpen er niet te veel tegelijk kan zien, vond evenmin overal ingang. ꟿ Wij lazen onlangs over dit onderwerp eene aardige beschouwing van Raymond Unwin, die ons zoo bijzonder overtuigend voorkwam, dat wij haar hier laten volgen. ꟿ De Japansche prenten, die Unwin aanleiding gaven tot zijne opmerkingen, zijn in de laatste jaren ook in ons land zóó dikwijls op tentoonstellingen te zien geweest, dat zijn betoog ook zonder illustraties zal begrepen worden. „Bij het bekijken van Japansche kleurendrukken, heeft het mij zeer getroffen dat de interieurs, die daarop zijn afgebeeld, zich alle kenmerken door den uitersten eenvoud. Op prent na prent zien wij een bijna kale kamer, de wanden in een zachten bruinen of grijzen tint met het houten raamwerk in het gezicht. Dit raamwerk bestaat uit een bamboestam of eenvoudig vakwerk van stijlen en dwarsbalken, waarin nu en dan de licht gebogen bovendorpel van een deur. Naar de uitvoerig bewerkte schutten en het bric-a-brac — in onze



27 HALL

voorstelling zoo nauw aan Japan verbonden — zoekt men op deze prenten tevergeefs: de kamers kenmerken zich door een bijna volkomen afwezigheid van alles wat louter versiering is. Soms vindt men één enkel paneel van wand of schut versierd met een even aangeduid landschap; of men ziet een soort van blinde of voorhang die een tekst of geschilderde bloemdecoratie draagt; of wel een vaas, op een weinig-verheven voetstuk staand, houdt een zorgvuldig geschikten bloemtak; of een kruik, midden voor een wand, vertoont een enkele pioen of chrysanth met grooten smaak neêrgezet — maar verder is er geene versiering. De vorm der kamers is van groote verscheidenheid, precies vierkant is er, naar 't schijnt, geen. Een volledige afwezigheid van meubelen kenmerkt ze alle en alleen de dingen, die juist op het oogenblik in gebruik zijn, vinden er eene plaats. Toch is de indruk er een van verfijnd en elegant leven: de dame, die bloemen schikt, heeft de bloemtakken, waaruit zij kiest, niet op den grond naast zich liggen,



28 HALL

maar op een mooi blad van lakwerk, terwijl al de benoodigdheden, die men ziet afgebeeld, als doozen, blakers, theekopjes of schotels, elegant van vorm en kleur en dikwijls rijk versierd zijn. Blijkbaar echter bevinden die dingen zich in de kamer voor het gebruik en niet als sieraad. Naar deze prenten te oordeelen, schijnt de verfijning der Japanners zich te uiten niet in een zucht naar mooie ornamenten of bewerkelijke versieringen, maar meer in het verlangen, dat elk voor het gebruik benoodigd voorwerp elegant of zelfs hoogst decoratief zal zijn. Hun schoonheidszin doet hen niet er naar hunkeren altijd omringd te zijn door ontelbare fraaie bibelots, maar wekt in hen veeleer de begeerte, dat de dingen, die in hunne handen moeten komen ter wille van hun nuttigheid, tegelijkertijd gracieus zijn door hunne schoonheid. Een kwistige overvloed van schitterende kleur en versiering op de kleedij der dames, die men pratend of werkend ziet afgebeeld, staat tegenover dezen uitersten eenvoud der kamers en komt bewon-



29 HALL

derenswaardig goed uit tegen het zachte grijs of bruin en het bleeke groen der biezen matten, de overwegende kleuren op muren en vloeren. ❧ Blijkbaar zijn zulke kamers voornamelijk gedacht als achtergrond voor de menschen en hun leven. ❧ Kennelijk missen de Japanners geenszins liefde voor de schoonheid van natuur en van versiering; alleen is er zeker gevoel van waardigheid, dat hun voor hun leven een passende omgeving doet wenschen en een zeer zeldzame beschaving, die hun leert het volledig begrijpen en genieten van de schoonheid in weinige voorwerpen hooger te schatten dan de oppervlakkige appreciatie van veel doorwrochtmooie dingen. ❧ Zoo komen zij er toe hunnen geest er eer op te spitsen om de pracht van één bloemtak zoo goed mogelijk tot haar recht te brengen, dan om plaats te vinden voor een mandvol zeldzame bloemen." Het spreekt van zelf, dat het Japansche binnenhuis, gelijk wij het hier geschetst vinden, allerminst als model voor ónze interieurs kan gelden. De Westersche levens-



30 LOGEERKAMER

wijze maakt de voortdurende aanwezigheid van een groot aantal meubelen in ieder onzer kamers eenvoudig onmisbaar. Het belang van de aangehaalde karakteristiek is dan ook uitsluitend daarin gelegen, dat zij ons waarschuwt tegen het te veel, aanmaant tot matigheid bij elke versiering, sprekend doet uitkomen de groote waarde, die, voor iedere decoratie, de fond bezit. ❧ En dit is eene les, die ons gerust nu en dan herhaald mag worden. Men ga maar eens na, in zijne eigen omgeving, van hoevele vertrekken de indruk wordt bedorven door het feit, dat op een vloer een te groot karpet ligt. Kamers van middelbare groote, dikwijls toch reeds al te zeer geëncombreerd door een teveel aan meubelen, worden voor het oog nog aanmerkelijk verkleind, doordien het losse karpet ten eerste te groot en ten tweede te veel in dezelfde kleur als het tapijt is. Legt men in dezelfde kamer b. v. op een lichtkleurig onderkleed een klein karpet in krachtigen toon, dan ziet zij er onmiddellijk ruimer en vroolijker uit.



31 HEERENKAMER

OVER WANDVERSIERING II

De aard van dit boekje brengt mede, dat wij onze bespreking der wandversiering beperken tot de wanden van woonvertrekken, met uit=sluiting dus van de meer monumentaal te behandelen zalen, die voor openbaar gebruik zijn bestemd. En na de opmerkingen, die wij in ons vorig artikel refereerden, zal het duidelijk zijn, dat wij, overtuigd van de betee=kenis van den kamerwand als achtergrond, het eerst den wand als geheel wenschen te beschouwen. Nadat de behandeling van de muren onzer kamers in den loop der negentiende eeuw tot eene volkomen smakeloos=heid was gekomen, toen het met alle hygiënische eischen strijdende behangsel ons tusschen geplakte, papieren muren zette, heeft de herleving der architectuur in het laatste derdedeel dier eeuw, ook in dit opzicht langza=merhand verbetering gebracht, door een opnieuw op=vatten der goede oude traditie. Aanvankelijk, zoolang navolging der renaissancebouwkunst nog het ideaal



32 HEERENKAMER

bleef van den modernen architect, strekte de zeventiende-eeuwsche muurbehandeling tot voorbeeld. En al was dit een vrij gedachteloos ontleenen van oude vormen, een goed princiep werd toch op die wijze tegelijkertijd overgenomen en daarmede was het begin eener normale ontwikkeling gegeven. Dit goede beginsel was de logische indeeling van den muur, aan de hand gedaan door zijne bekleeding met materialen, die verschilden, naarmate het wandgedeelte, waarop zij werden aangebracht, zich verder van den vloer bevond. Sinds de latere middeleeuwen is inderdaad de geheele of gedeeltelijke bekleeding van den wand regel geworden. Op de eerste plaats vindt zij haar grond in de omstandigheid, dat de steenen muur, als zoodanig zichtbaar, vooral bij een klimaat als het onze, in een voor bewoning bestemd vertrek veel te koud en onhuiselijk staat. En in een land, waar baksteen het aangewezen materiaal is, zijn onbekleede muren dubbel hinderlijk, omdat het klein formaat dier steen een netwerk van voegen noodig



33 HEERENKAMER

maakt, dat — gezien van zóó nabij als binnenskamers steeds het geval is — op ons oog vermoeiend werkt. Maar ook om aesthetische redenen heeft de wandbekleeding alles vóór zich. De bouwmeesters der laat-Gothiek hebben dit gevoeld, toen zij de wanden begonnen te betimmeren met een houten paneelwerk, tusschen staande stijlen en dwarsregels besloten, waarin zij dikwijls kasten aanbrachten, uitgespaard in de dikte van den muur. Hetzij ter manshoogte, hetzij wat lager, bezaten deze betimmeringen de deugd, dat zij met haar licht- of donkerbruine houtkleur, of gedeeltelijke polychromie zich geheel aansloten bij de noodzakelijke houten omlijstingen van deuren en vensters en bij de meubelen, die tegen den wand werden geplaatst, terwijl zij tegelijkertijd den loodrechten muurlijn verlevendigden met een naar den vloer toenemenden sprong, niet ongelijk in werking aan het basement van een zuil, die dezen, ook voor het oog, vaster doetstaan. Boven deze betimmering was de muur eenvoudig gewit of beschil-



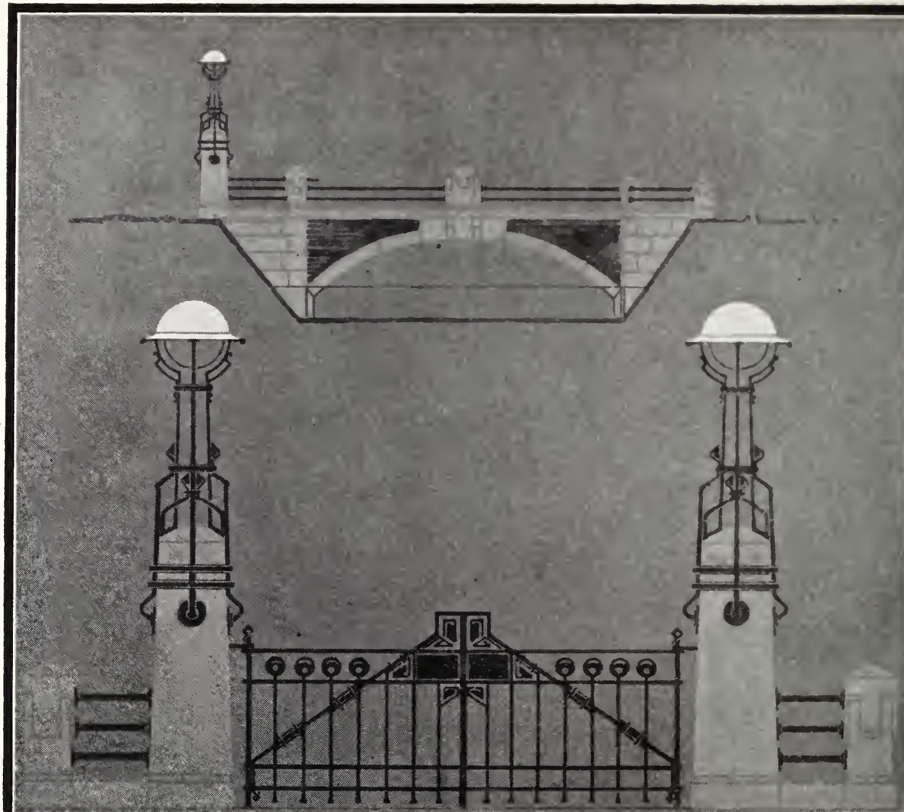
34 LOGEERKAMER

derd, of met gobelins behangen en in zijn hoogste gedeelte droeg hij de sleutelstukken, waarop de balken lagen, die de zoldering — vloer eener hoogere verdieping — hadden te torsen. De renaissance heeft dit systeem overgenomen, met de, alleen-uiterlijke, wijziging van profileering en ornament en ook in de achttiende eeuw is dit schema, in wezen, vrij onveranderd gebleven, al was de lambris lager geworden en het gedeelte van den muur daarboven gewoonlijk eveneens door raamwerk verdeeld in groote paneelen, waarin zijden damast als behangsel werd gespannen, terwijl de zoldering schuil ging onder een aangehangen plafond van stucadoorwerk. De beide laatste veranderingen vormden zeker geene verbetering. Weliswaar gaf deze muurbehandeling een indruk van comfort en weelde, maar de intieme stemming van de zeventiende-eeuwsche kamer, vindt men toch in de rococo-interieurs niet terug. Gedeeltelijk was dit wel het gevolg hiervan, dat de vensters in de achttiende



35 DETAILS BALCONHEKKEN

eeuw zooveel grooter werden gemaakt dan vroeger. Want de bizonder aangename verlichting, die ons op de schilderijen der zeventiende-eeuwsche interieur-schilders zoozeer treft, was vooral te danken aan de omstandigheid, dat het licht in de benedenhelft der kamers werd gedempt door de gesloten onderluiken. Maar nog afgescheiden van dezen invloed der verlichting, bezat toch ook de tegenstelling van den blank-witten muur met het gebruinde houtwerk een eigen bekoring, die men in de achttiende-eeuwsche vertrekken noode mist. Uit het voorgaande is zeker reeds voldoende gebleken, dat de hedendaagsche behandeling van den wand zich inderdaad heeft aangesloten bij eene historische traditie en daarbij, terecht, terugging tot de voorbeelden uit den tijd, waarin die opvatting ontstond. De in de laatste eeuwen opgekomen gewoonte den wand te versieren met omlijste schilderijen en prenten doet trouwens vanzelf de voorkeur geven aan een vlakken, tonig gekleurden bovenmuur, die een



36 BRUG en INRYHEK

zooveel beteren achtergrond geeft, dan de met zijde bespannen vakken der XVIIIe eeuw. Deze gewoonte heeft ook over de hoogte der lambriseering een woordje meê te spreken, aangezien de hoogte van het oog van zelf aangeeft op welk deel van den wand een schilderij de beste plaats vindt, zoodat de houten betimmering uitteraard lager dient te blijven. ℔ Eindelijk wordt ook de kleur, aan den bovenwand te geven, grootendeels beheerscht door zijne bestemming als schouwplaats voor schilderijen. In onzen tijd zal men daarvoor moeilijk het wit kunnen gebruiken, dat bij oude interieurs zoo mooi doet, omdat moderne schilderijen in den regel niet die heldere veelkleurigheid bezitten, die de oude kunst zoo fraai deed kleuren op den blank gewitten wand. Uit de beschrijvingen van onze interieurs zal men dan ook hebben gezien, dat wij den voor schilderijen bestemden muurstrook bij voorkeur in gebroken kleuren tinten.



37. DAMESKAMER.

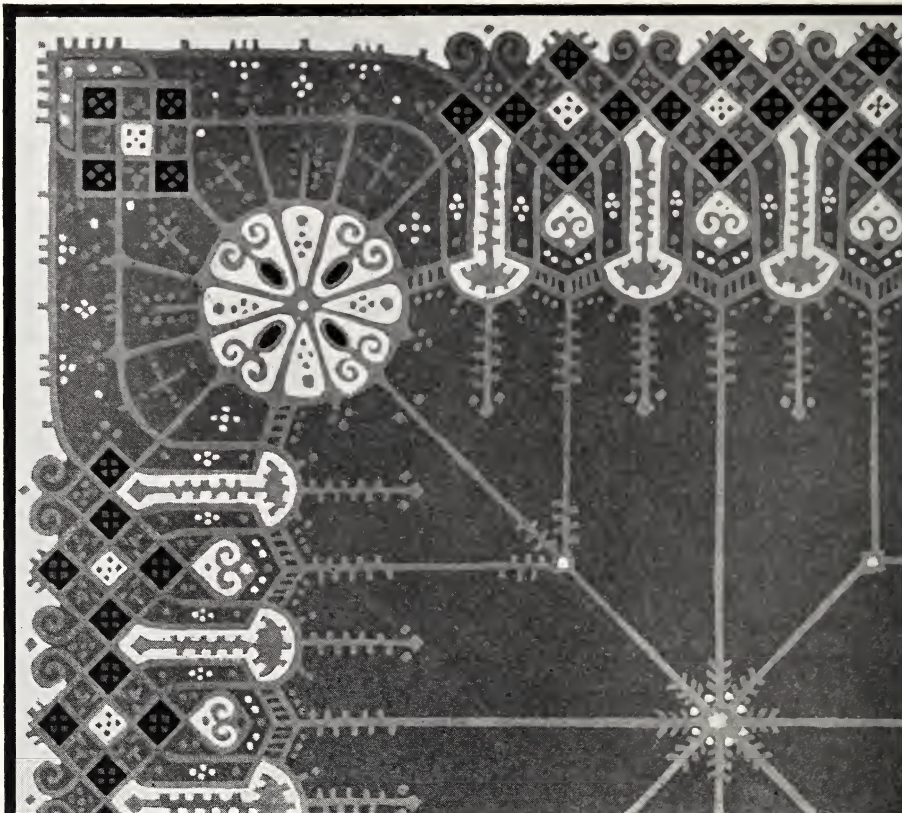
OVER WANDVERSIERING III

Bijna in iedere kamer is althans één der wanden bestemd om licht binnen te voeren. Hij wordt daartoe doorbroken met de meer of minder groote openingen, die wij vensters noemen, en dit geeft hem een van de overige muren geheel verschillend karakter. In de middeleeuwen, toen steenen huizen meest ter verdediging, en dus met zware muren, werden gebouwd, was dit verschil al zeer in het oog loopend, daar de vensters diepe nissen vormden, die men met banken betimmerde en soms met gordijnen afsloot, zoodat zij tot gezellige hoekjes werden, uitnoodigend tot een rustig en vertrouwelijk praatje. Maar al hebben wij van zulke »vensterbanken« alleen nog den naam bewaard en kunnen wij die aardige zitjes gewoonlijk slechts verkrijgen door een uitbouw, eenen erker, te maken — ook in onzen tijd heeft de vensterwand toch genoeg eigenaardigs behouden, dat natuurlijk op zijn decoratieve behandeling niet zonder invloed



38. DAMESKAMER.

kan blijven. ꝑ Op de eerste plaats hebben wij hier echter over den vorm der vensters-zelf het een en ander op te merken. De bestemming van het venster is een tweeledige: ten eerste dient het om het vertrek van daglicht te voorzien en er luchtververschiing mogelijk te maken, maar vervolgens bedoelt het ook om den bewoners der kamer gelegenheid te geven naar buiten te kijken. En beide deze bestemmingen dienen bij de vormbepaling in het oog te worden gehouden. ꝑ Wat den lichttoevoer betreft valt te bedenken, dat gedurende verreweg het grootste deel van den dag het zonlicht hoog invalt, en dat wij in het algemeen op den vloer en ongeveer tot de hoogte van de tafel het minste licht behoeven. Hieruit volgt reeds, dat het redelijk is een venster eerst te laten aanvangen op zekere hoogte boven den vloer, doch het daarentegen zoo dicht mogelijk tot bij de zoldering te doen reiken. En omdat juist het bovenste deel van het venster het krachtigste licht doorlaat, dat het verste in de kamer schiet, ligt het



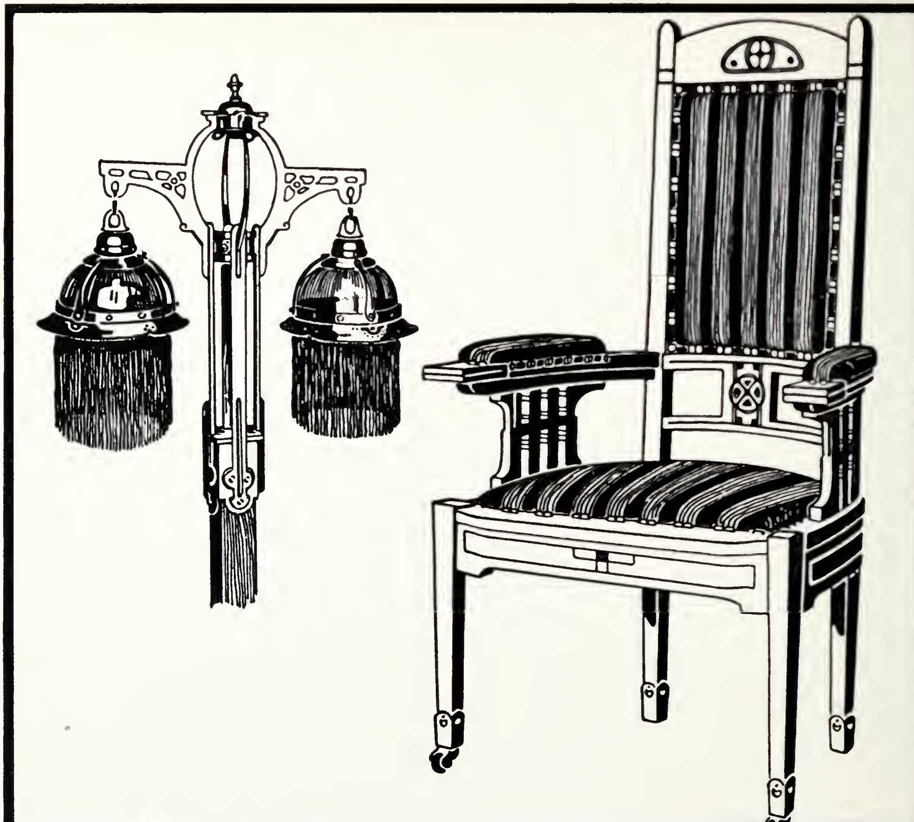
39. TAPYT EETKAMER

voor de hand het bovenlicht in vorm te doen overeen-
stemmen met den wand waarin het is aangebracht.
Tot het begin der negentiende eeuw heeft men dat be-
ginsel dan ook onveranderlijk toegepast. Zoo ontston-
den vanzelf in de Romaansche architectuur, bij ruimten
wier gewelven tegen den wand eenen halven cirkel
vormden, de rondboogvensters; aldus zag men ook in de
Gothiek de vensters met eenen spitsboog afgedekt in
overeenstemming met den vorm door het Gothische
gewelf aan de wanden gegeven, terwijl de vensters van
vlak-gezolderde vertrekken in alle tijden den recht-
hoekvorm vertoonden. Wel plaatste de renaissance, om
constructieve redenen, boven recht-afgesloten vensters
eenen ontlastingsboog, maar zij liet dien dicht, zoodat
hij op de kamerverlichting geenen invloed heeft. In
lateren tijd zijn rondboogvensters in onze, recht ge-
dekte, kamers geene zeldzaamheid! Men zal echter wel
inzien, dat rechthoekige vensters of, hoogstens, met een
cirkelsegment geslotene, het best passen bij de moderne



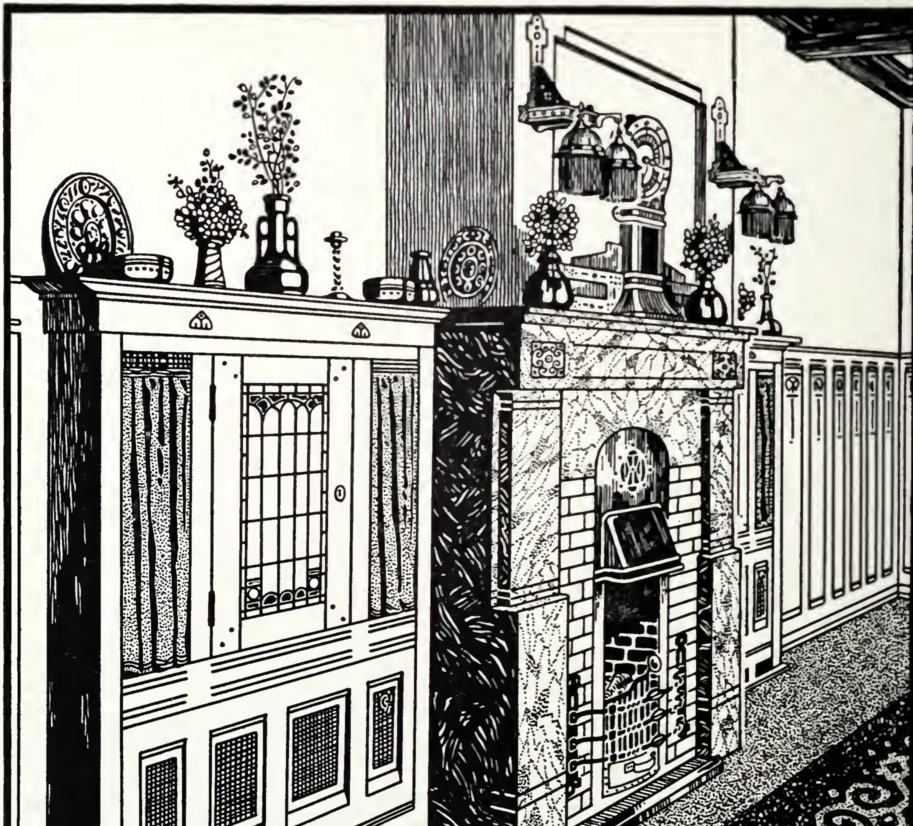
40. DAMESKAMER.

interieurs. De strekking van het venster als uitkijk-naar-buiten heeft haren invloed vooral te doen gelden op de indeeling en de beglazing der lichtopening. In vroeger tijden, was men daarbij binnen zeer enge grenzen gebonden, omdat het geblazen glas alleen in betrekkelijk klein formaat kon worden gemaakt. Men ziet dan ook de oude vensters, hetzij door houten raamwerk, hetzij door looden vattingen, in kleine ruiten verdeeld, die ongetwijfeld iets vriendelijks en schilderachtigs bezitten, maar toch, in niet geringe mate, het uitkijken belemmeren. Er bestaat dan ook weinig reden dit systeem nog na te volgen, sinds de kunst van glasgieten het mogelijk heeft gemaakt ruiten te vervaardigen van vrijwel onbeperkte grootte. Toch zou ik er nimmer voor willen pleiten, kamervensters met één stuk glas te dichten. Behalve dat dit ons een gevoel van onveiligheid en gebrek aan intimiteit zou geven, is het moderne spiegelglas een veel te leelijke en ziellooze materie om in zóó groote afmeting in ons huis te



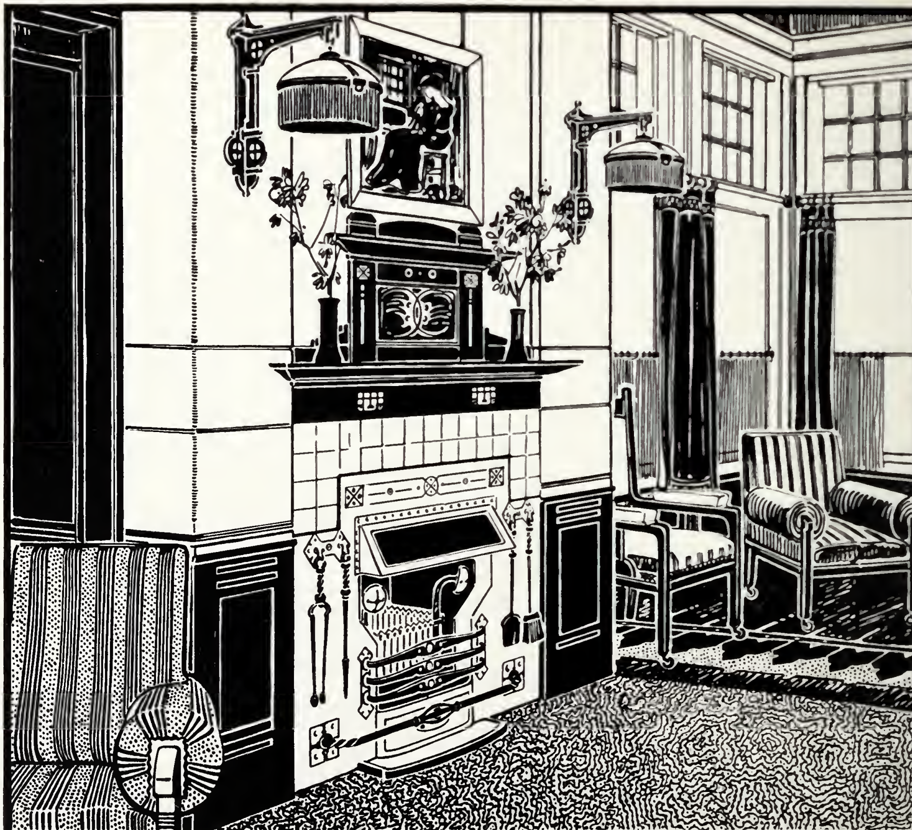
41. ELEC. LAMP EN LEUNSTOEL EETKAMER.

worden geduld. Voor het uitkijken hebben wij daarenboven slechts een deel van de vensters noodig en zoo is dan al dadelijk het bovenlicht de aangewezen plaats om nader te worden onderverdeeld, hetzij dan met houten spijltjes en roeden, hetzij in de vrijere vormen, die de verlooding van glas toelaat. Men kan daar ook veilig gekleurd glas toepassen, indien slechts zorg wordt gedragen, dat het voldoende doorschijnendheid bezit. Er kunnen zich natuurlijk bijzondere redenen voordoen, waarom het gewenscht is een geheel venster in kleine ruiten te verdeelen – b. v. wanneer het uitzicht weinig bekoorlijks heeft – maar als regel schijnt het mij dwaasheid ons naar-buiten-kijken te belemmeren. Zoo is dan de hoofdvorm en indeeling van ons venster bepaald: een rechthoek, verdeeld in boven- en onderlicht en dit laatste één stuk, of over de hoogte in tweeën gedeeld, naar gelang van de wijze, waarop het venster moet geopend kunnen worden voor luchtververschingen. ❦ Indien nu de vensters op zichzelf goed van verhouding zijn en



42. SCHOUW EETKAMER.

bij de indeeling een behagelijk rhythme is betracht, dan vormen zij in een met zorg bewerkte en goed gekleurde betimmering en met de versiering van hunne beglazing reeds een zeer goeden wand, die eigenlijk geene versiering meer van noode heeft. Toch zijn er nog eenige omstandigheden, die ook den gevensterden muur om eene verdere aankleeding doen vragen. ⁋ Voor het buitensluiten van ongewenscht zonlicht beschikken wij over blinden, jaloezieëen of andere uitwendige zonneschermen, die in dit verband geene bespreking behoeven. Maar wij willen ook gelegenheid hebben om met behoud van ons eigen uitzicht, het inkijken van buiten te beletten en eindelijk dienen wij niet te vergeten, dat, als het daglicht verdwenen is, de mooist-beglaasde vensters donkere gaten worden, die wij liefst onttrekken aan het oog. En zoo komen wij tot eene bespreking van de middelen, die in beide deze eischen voorzien: de gordijnen.



43. SCHOUW WOONKAMER.

WEEFSELS AAN DEN WAND.

Daar wij over gordijnen hebben te praten, zijn wij beland bij een onderwerp, dat volop stof kon geven tot een hartige boetpredikatie en dat, indien wij nog de tijden beleefden, waarin een zorgzame overheid wetten tegen de weelde placht uit te vaardigen, sinds lang tot scherpe »keuren« zou hebben geleid. Want zelfs de zuinigste Nederlander veroorlooft zich, als het op gordijnen aankomt, verspillingen, die eenvoudig verbazingwekkend zijn. Een Nederlandsche huisvrouw, die zich respecteert, heeft, wel geteld, vijf soorten van lappen voor hare vensters hangen: vlak op het glas een »vitrage«, dan een ophaal- of rolgordijn, vervolgens een stel netjes »opgenomen« schuifgordijnen van een of andere opengewerkte stof, vierdens z.g. »overgordijnen«, gedrapeerd naar het klassiek model van de poffertjeskraam, en daarover- heen, een elegant(!) geplooiden lambrequin. En zoo slaagt zij er in — in ons toch waarlijk niet overmatig met





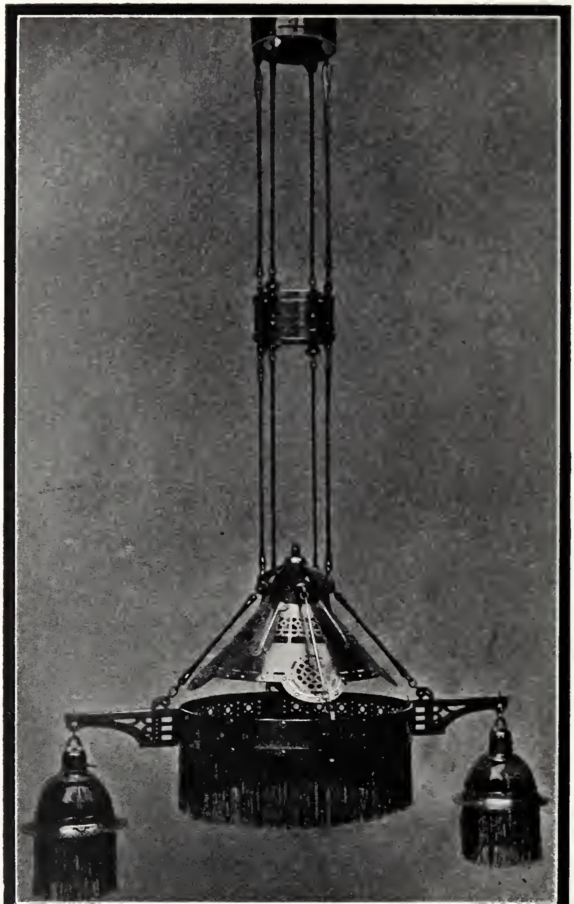
44. DETAILS DER PLAFOND-EN FRIES VERSIERINGEN VAN WOON-EN DAMESKAMER

licht gezegend landje — haar kamers in een perpetueel halfduister te hullen, elk vriendelijk zonnestraaltje, dat leven zou willen brengen aan de dingen om ons heen en vroolijkheid meedeelen aan ons interieur, zorgvuldig buiten te sluiten en haar salon te maken tot een doodsch vertrek, waar men nauwelijks elkander zien kan en onwillekeurig zachter spreekt om den mornen toon, die er heerscht. Tegelijkertijd collectionneert zij met dezen toestel een maximum stof en dus een motief te meer voor ijverigen schoonmaak. ❧ Toch is van geheel dezen lappenwinkel, maar zeer weinig inderdaad noodig. Wij wezen er reeds op, dat het buitensluiten van direct zon-licht niet door de gordijnen geschiedt en de taak van deze laatste is dus alleen: ons te beschermen tegen onbescheiden blikken en om, bij avond, de dan doodsche vensters te bedekken. En wij zijn dus absoluut voldoende gediend met vlak op het glas, een gordijn van een stof, die zooveel mogelijk licht doorlaat, en ondoorzichtige gor-dijnen voor den avond. Nu is er geen enkele reden,



45 TAPYT WOONKAMER

waarom onze glasgordijnen juist wit zouden moeten zijn. In sommige vertrekken kan het weliswaar goed doen een fijn wit gaas of neteldoek, strak geplooid, voor de ramen te spannen, waardoor het licht blank gefilterd binnenkomt, maar het is duidelijk dat in andere gevallen een minder wit licht gewenscht zal zijn; en zelfs een in kleuren gebloemd weefsel kan mooi staan voor onze ruiten, iets van lenteweelde in onze kamer helpen brengen — als het patroon maar rustig is van kleur en teekening en dus nimmer lijkt op de gebruikelijke vitrages van een soort kantimitatie met hun wilde figuren van lomp plantenornament of heraldische monsters. ❧ Waar dit, met het oog op den inkijk mogelijk is, bedekke men het venster slechts voor een deel van de hoogte met deze voorhangsels. De roede, die ze draagt, kan dan een nieuwe verdeeling brengen in het venstervak en ons eigen uitzicht blijft vrij. ❧ De »overgordijnen« zullen meer moeite geven. Het spreekt vanzelf, dat wij die bij voorkeur niet zullen ophangen onder een lambrequin



46. ELECTR: HANGLAMP. EETKAMER en BUREAULAMP WOONKAMER.



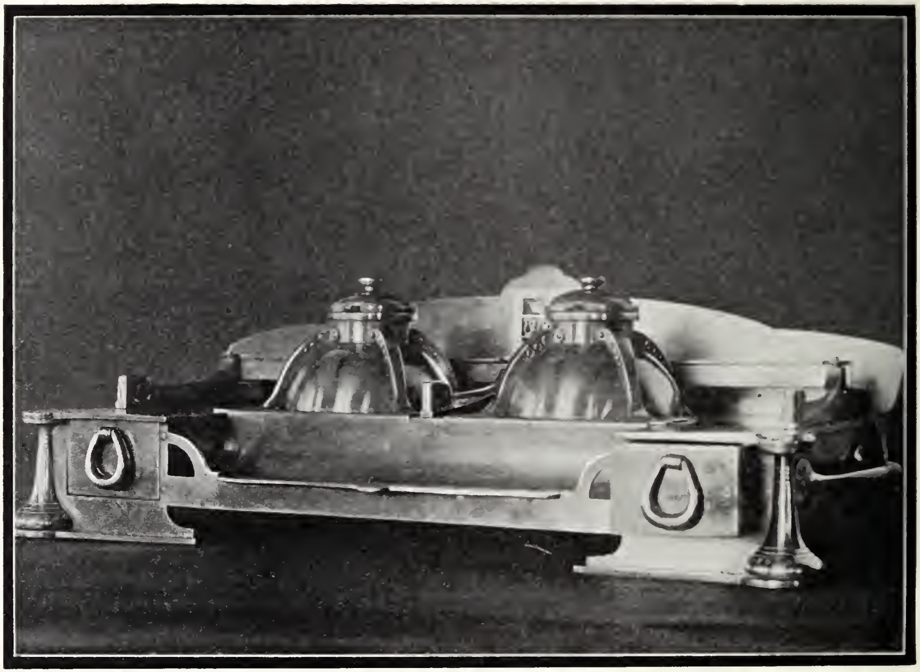
en dat wij ze niet zullen »drapeeren.« Daar men deze weefsels overdag steeds tegen het licht ziet, kunnen zij dan nòch als kleur, nòch als patroon waarde hebben; hunne draperie zou ons ook het beste licht benemen en zij geeft bijna altijd een leelijke lijn. Wij maken ze dus schuifbaar, zoodat zij, geopend, weinig plaats beslaan en, in lange, rechte plooien vallend, zich geheel aansluiten bij de vertikalen van deuren en vensters. De armen, de stokken, de ringen, de trekkers — het geheele samenstel, dat dient om ze te dragen en bewegelijk te maken — wordt niet slordig in elkaar gemaakt en weggestopt, want ieder van deze deelen heeft een eigen constructieve functie, die behoorlijk in hunnen vorm kan worden uitgedrukt en hen maken tot eene versiering van den wand. ❧ Eerst bij avond worden de gordijnen zelf goed zichtbaar; wij hebben daarom te zorgen, dat hunne kleur berekend is op het avondaspect van de kamer. Dit is inderdaad van zeer groot belang. Ons kunstlicht toch is nimmer zuiver wit, maar gewoon-



47. ELECTR: HANGLAMP. DAMESKAMER & BUREAULAMP. WOONKAMER



lijk eenigszins geel gekleurd. Men heeft dus te letten op de omstandigheid, dat een kleur, die bij dag b. v. helder blauw is, 's avonds er min of meer als groen zal uitzien; parelgrijs loopt gevaar bij lamplicht duif-grijs te worden; warme kleuren gaan levendiger of onzuiver schijnen, al naarmate zij dichter tot geel of rood naderen. Maar behalve de waarde der kleur op-zichzelve, behoort natuurlijk hare harmonie met het geheele vertrek te worden overwogen. De plaats, door de gesloten gordijnen bekleed, is zóó groot, dat het discordeeren van hunne kleur het mooiste interieur volkomen zou bederven. En hier wagen wij ons op een terrein vol voetangels en klemmen. Want kleurenharmonie is nu eenmaal absoluut niet te bereiken door receptmatige voorschriften, zij is een van de moeilijkste problemen, die de kunstenaar heeft op te lossen, en toch meent eigenlijk een ieder dat hij een uitmuntend oog er voor heeft. En toch! Er is misschien geen kleur, die zich zóó moeilijk in een harmonisch geheel laat voegen, die zóó

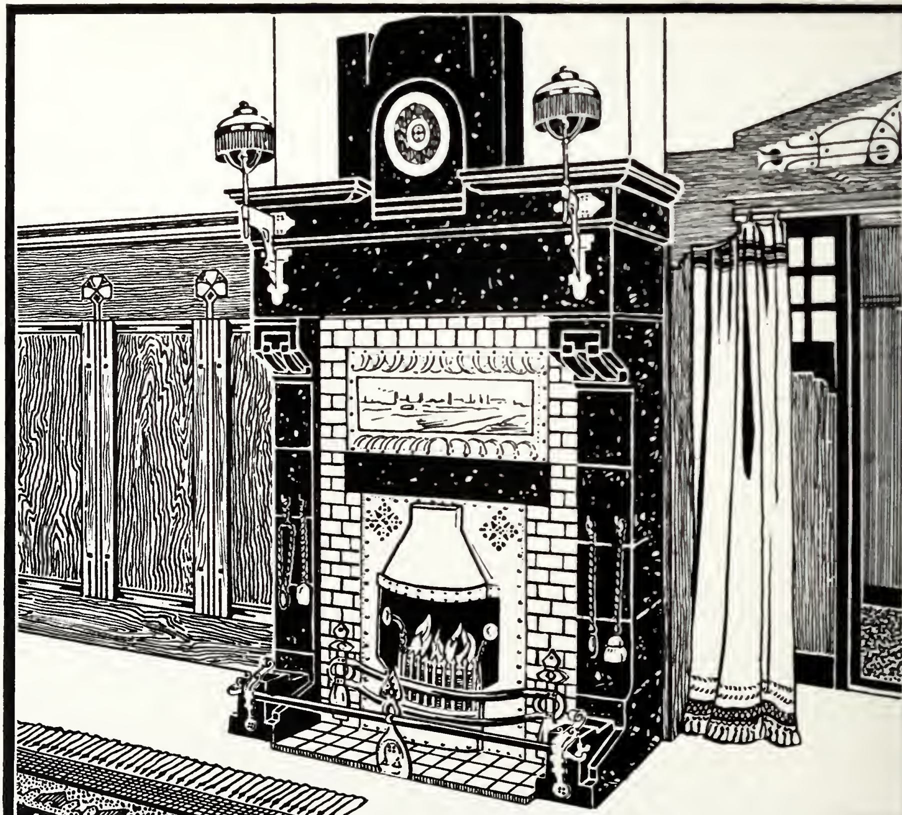


48. INKTKOKER UITGEVOERD IN ROOD EN GEELKOPER ⁜ HET ACHTERVLAK IS VERSIERD MET HET FAMILIEWAPEN IN DE HERALDISCHE KLEUREN IN EMAIL CHAMPLEVÉ



licht een kleurenconcert verstoort, als terra-cotta, en hoe dikwijls wordt juist deze kleur gekozen voor meubelbekleeding of gordijnen? Het is natuurlijk gemakkelijker, te zien, dat bepaalde kleuren niet bij elkander passen, dan van te voren te beslissen welke eendrachtig samengaan. Dikwijls tracht men daarom het gevaar te ontloopen door alle onderdeelen eener kamerinrichting van dezelfde kleur te maken en wij krijgen dan b.v. een blauw behangsel, met blauwe stoelen en blauwe gordijnen. Aesthetisch getuigt dit van hetzelfde talent, als op gastronomisch gebied de kok zou bezitten, die ons een menu bereidde van kippensoep met kippenpastei en kip-als-dessert. Maar het resultaat is gewoonlijk veel erger, omdat het verschil in grondstof en belichting van de dingen, die alle dezelfde kleur bedoelen te vertoonen, veroorzaakt, dat zij inderdaad nuances zijn van eenzelfde kleur, terwijl juist niets moeilijker is dan dáármede een aangenaam accoord te bereiken.

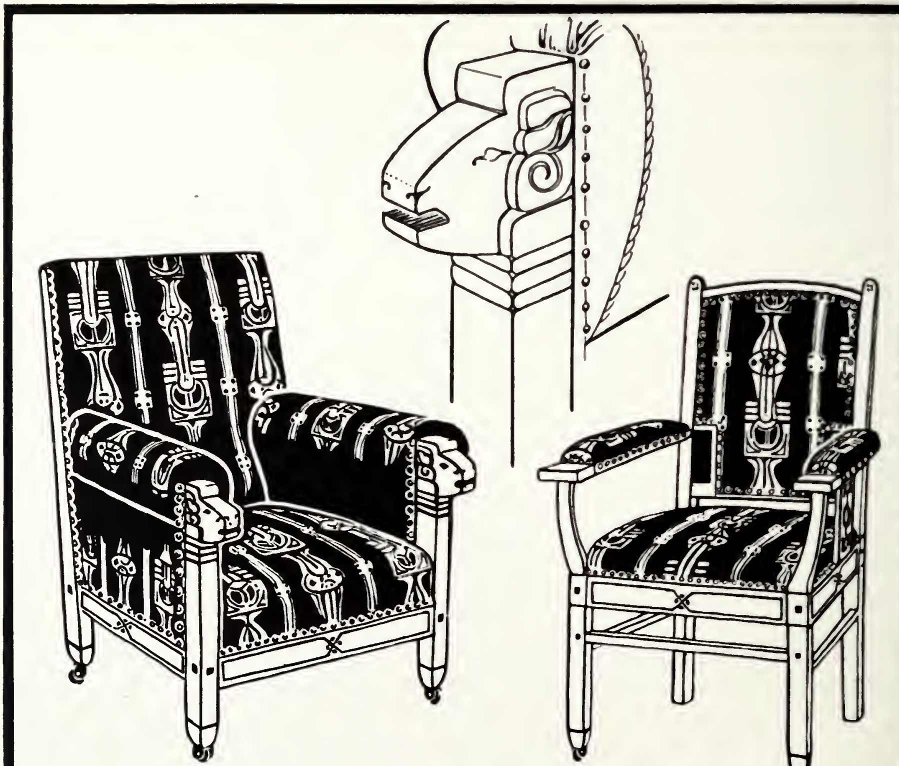
(Wordt vervolgd.)



49. SCHOUW HEERENKAMER

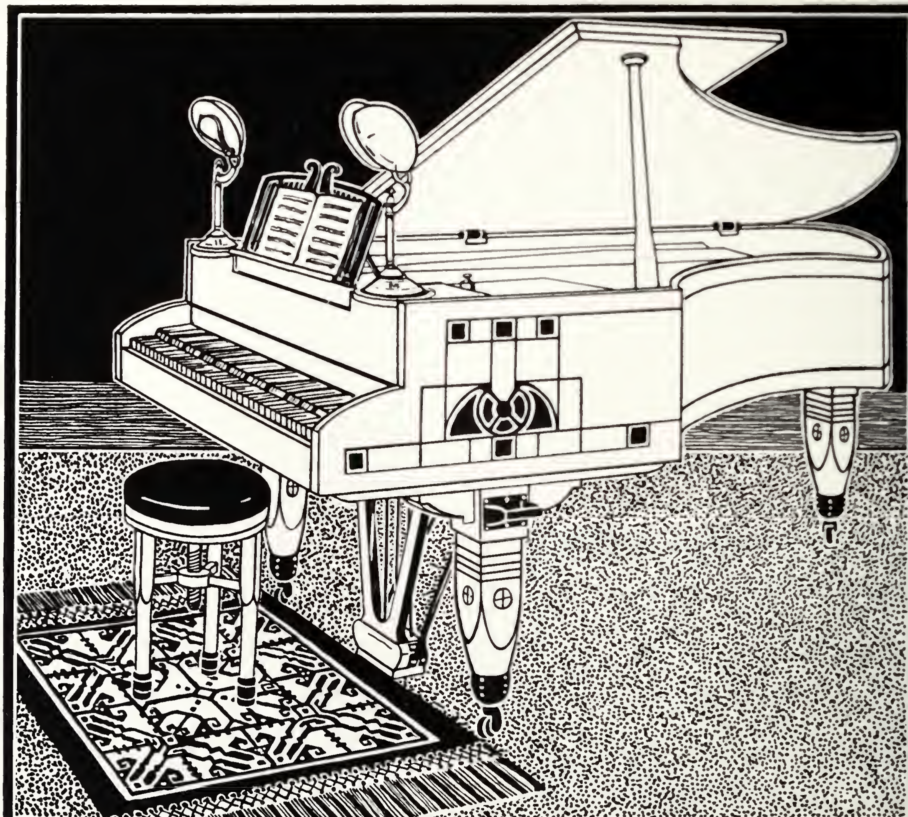
NOG IETS OVER KLEUR EN WEEFSELS AAN DEN WAND.

Als een gevolg van de moeielijkheid der kleurenschikking, is de al te zeer heerschende kleurenschuwheid aan te merken. Onmachtig met frissche kleuren een harmonieus geheel te maken, zoekt men ook wel zijn heil bij allerlei gebroken tinten, variaties op het thema grijs, en componeert aldus symphonieën, waarvan de stemming »verveling« heet. Ons oog is echter van nature kleur-lievend en zoo gebeurt het vaak, dat wie eerst hunne kamer blauw-grijs of grijsgroen hebben aangekleed, een wild-gebloemd, bont kleed op den vloer leggen of met veelkleurige chinoiserieën en anderen bric-à-brac eene »note plus gaie« in hun interieur trachten te brengen. Onnoodig te zeggen, dat dit dan gewoonlijk een dissonant wordt. Toch kunnen wij zien aan bijna ieder Oostersch tapijt hoe de meest stoute kleurencombinatie, de samenvoeging van de sterkste contrasten, tot een



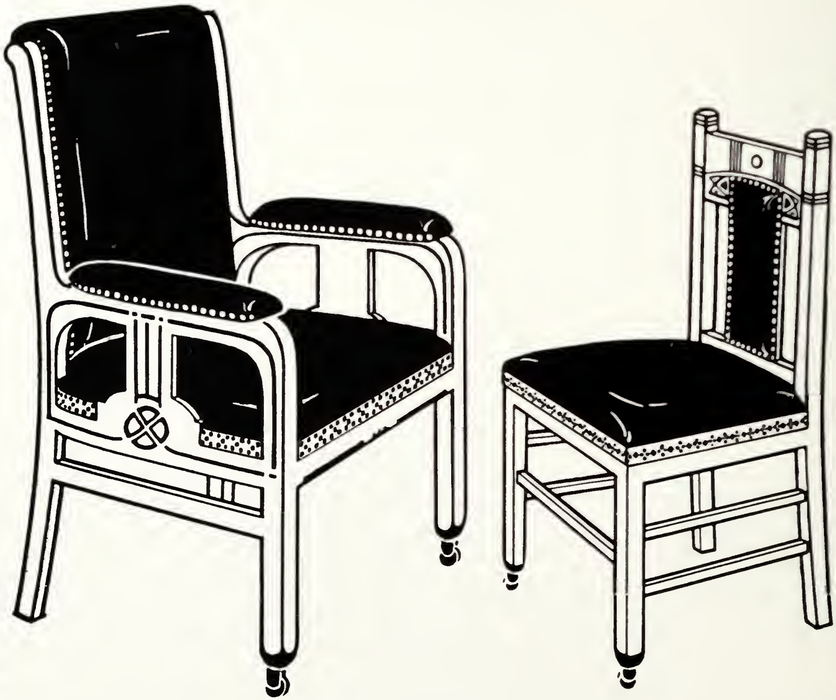
50. MEUBELEN HEERENKAMER

zeer gave en bekorende kleureneenheid is gemaakt. Het kwaad schuilt dus niet in de veelkleurigheid-zelve, maar in de wijze waarop de verschillende kleuren te zamen zijn gebracht. En nu zal men, bij aandachtige beschouwing van iedere geslaagde versiering in contrasteerende kleuren, kunnen opmerken, hoe er steeds voor gezorgd is, dat vakken, welker kleuren niet harmonieeren, gescheiden zijn door een sprekenden neutralen omtrek: wit, zwart, grijs, of bruin. Zoo zal men in dertiend'eeuwsch gebrandschilderd b.v. het koelste blauw naast het warmste rood zonder hinder zien pralen — maar dan is het de, als een zware zwarte lijn werkende, verlooding, die den vrede bewaart tusschen deze twee uitersten. Deze belangrijke waarheid, dat een duidelijk uitgesproken scheiding in een neutralen toon, contrasteerende kleuren kan doen samenstemmen, past een ieder onbewust toe, als hij een witten, zwarten of gouden lijst om een schilderij laat maken, alvorens het op den wand te hangen. Maar zij kan ons



51. PIANO — HALL

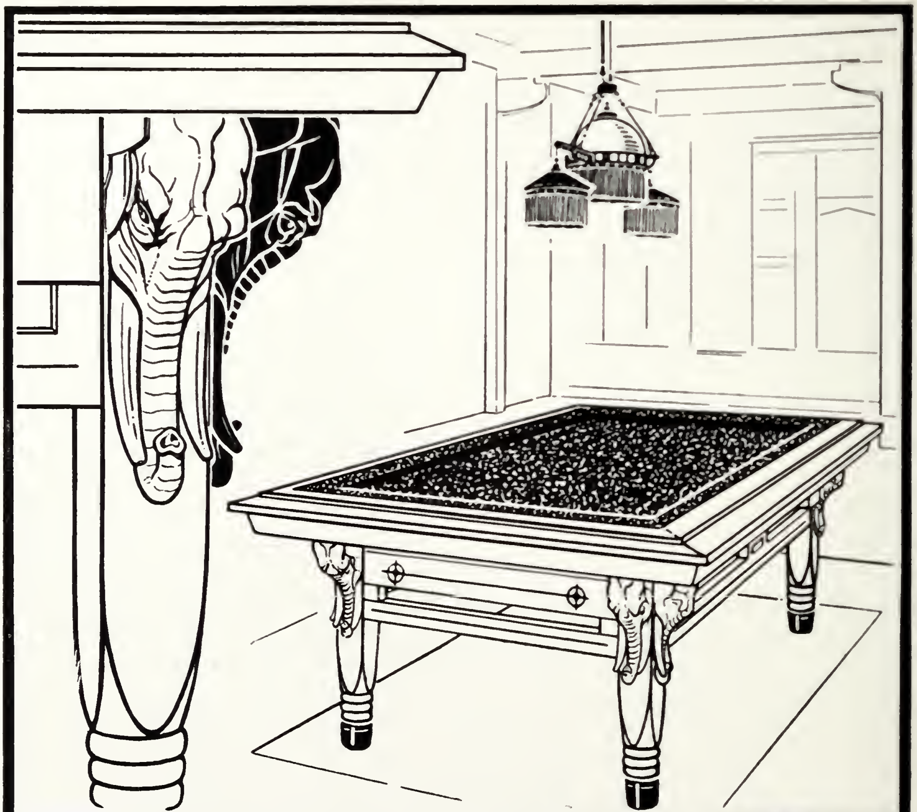
ook in vele andere gevallen van dienst zijn, zooals bij de keuze van het agrement eener stoelbekleeding of bij de ombooring van een gordijn. ❧ Inderdaad wordt de kleurenkeuze voor de gordijnen veel ruimer, indien wij ze niet geheel effen houden, maar met randen omgeven en door toepassing van eenig ornament het al te geprononceerde van zoo groot een vlak in éénе kleur weten te temperen. Stoffen met goede patronen worden er thans genoeg gemaakt, maar omdat een gordijn aan bepaalde afmetingen gebonden is, zal men het meest gesloten, het volkomenste, ornament door borduurwerk kunnen krijgen. Een zware stof is voor den plooival wenschelijk en van nature leent zich dus het gordijn tot eene bewerking met z. g. appliqué-versiering, die het voordeel heeft, dat de techniek-zelf het vermijden van al te spichtige lijnen mêebrengt, zoodat een klein-aangelegd ornament, dat onrustig zou doen als vulling van een groot veld, hiervoor niet licht zal worden ontworpen. En de spaarzaamheid, die wij wenschen te betrachten



52. MEUBELEN WOONKAMER

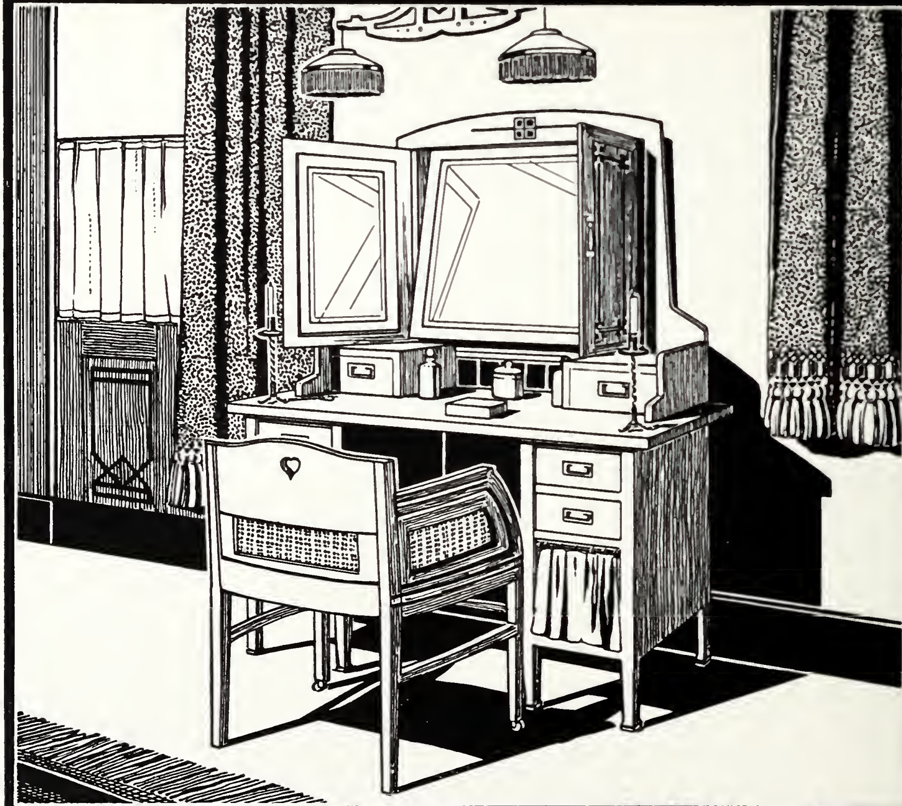
wat het aantal der gordijnen betreft, kan aan de zorg voor hunne bewerking ten goede komen.

Behalve voor gordijnen worden geweven stoffen ook als bekleeding van den wand gelukkig meer en meer toegepast. Overal bruikbaar zijn zij daarvoor natuurlijk niet — in eetzaal, rookkamer of slaapvertrek verbieden praktische en hygienische redenen, hunne toepassing. Maar in andere gevallen kunnen weefsels een even geschikte als mooie en voorname wandversiering zijn. Op de eerste plaats denken wij hierbij aan de figurale wandtapijten, die men, met een zeer gezochten naam, gewoonlijk »gobelins« noemt, hoewel de mooiste van deze weefsels zijn gemaakt, lang vóór de oprichting der »Manufacture des Gobelins« en slechts zeer enkele der in Nederland voorkomende tapisserieën afkomstig zijn uit deze Parijsche werkplaats. In Nederland heeft deze industrie het in de zestiende en zeventiende eeuwen tot hoogen bloei gebracht en o. a. in de Stadhuizen van



53. BILLARD MET DÉTAIL — HALL

Haarlem, Leiden en Gouda en in de Abdij te Middelburg, kan men voortreffelijke voortbrengselen der Nederlandsche getouwen bewonderen. ❧ Vóór de zestiende eeuw was de behangselweverij vooral een Vlaamsche en Fransche nijverheid. Van de prachtige wanddecoraties, toen gemaakt, bewaren Musea als die van Brussel, Kensington en Parijs uitnemende stalen, maar misschien nergens ontvangt men een zoo grootschen indruk van den stemmigen praal van met gobelins behangen wanden als in de groote wachtzaal van Hampton Court, welker muren, boven een eenvoudige lambris, geheel bekleed zijn met vroeg-zestiende-eeuwsche tapijten. De geserreerde teekening, die, niettegenstaande het groot aantal figuren, rust in deze composities wist te houden, de heldere en toch stemmige kleur, verleenen aan dit vertrek een zeer voorname hoofschheid. ❧ Dat echter ook de latere gobelins, die zwaarder en minder rustig van toon zijn en in hunne teekening niet meer dien zuiver decoratieven stijl bezitten, doch meer navol-



54. TOILETTAFEL — SLAAPKAMER

ging van schilderijen beoogen, toch eene uitnemende wandbekleeding vormen en zich zelfs zeer goed leenen tot achtergrond van meubelen en beeldhouwwerk, bewijzen eenige zalen in ons Rijksmuseum, waar tapijten, met voorstellingen in het genre van Teniers den jongere, de muren versieren. Erkennen wij echter onmiddellijk, dat de groote kostbaarheid van deze stoffen hen buiten het bereik van de meesten houdt, al is het ook waar dat onder de goedkoopere moderne machinale navolgingen van de oude tapijten er wel enkele voorkomen, die in bepaalde omstandigheden niet geheel onbruikbaar zijn. Het zou echter van slechten smaak getuigen en meer dan overdaad zijn, indien men op eene zoo volkomen geächeveerde wandbekleeding, als door gobelins wordt gevormd, schilderijen en prenten ging hangen; het muurtapijt eischt — en verdient ten volle — zelf de uitsluitende belangstelling. En ook om deze reden zal het slechts in weinige vertrekken op zijn plaats zijn.

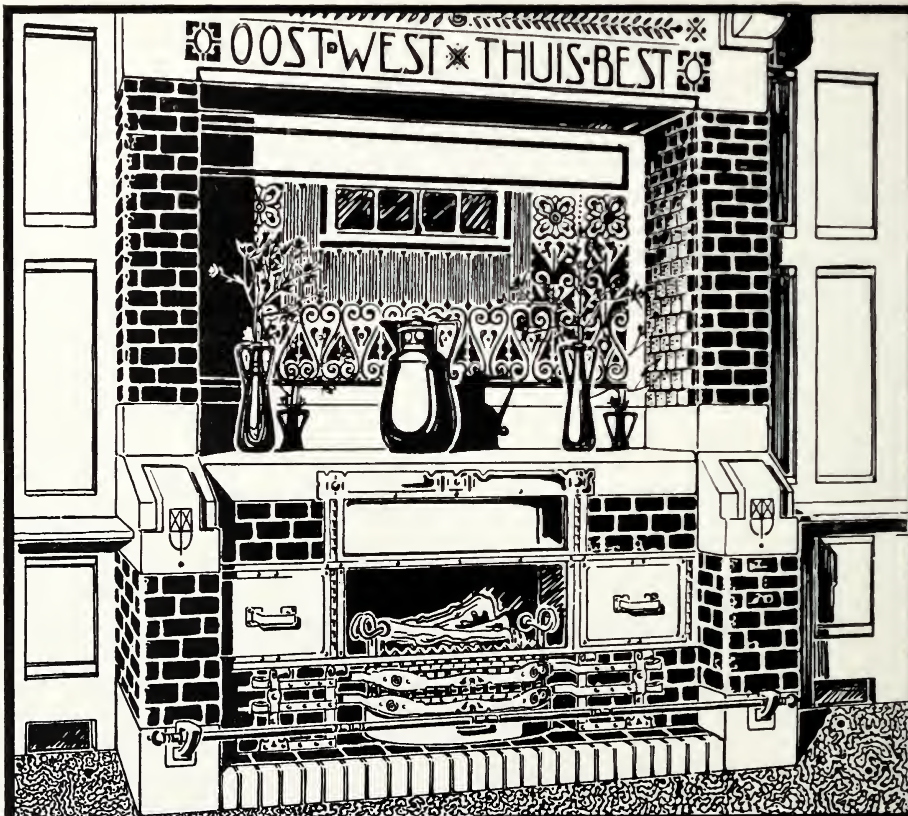
(Wordt vervolgd.)



55. HANGLAMP DAMESKAMER EN WANDLAMP HEERENKAMER.

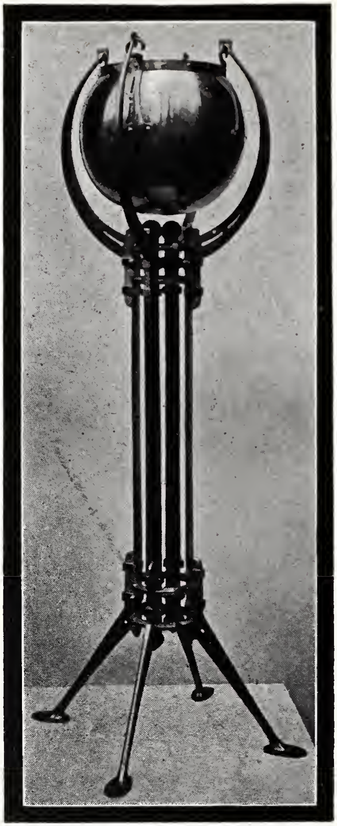
GEWEVEN EN PAPIEREN BEHANGSELS.

Het bezwaar van kostbaarheid, dat aan eene algemeene toepassing van »gobelins» ongetwijfeld in den weg staat, doet zich niet in dezelfde mate gelden tegen het gebruik van eenvoudiger stoffen in plaats van behangselpapier. In verschillende oude huizen in ons land vindt men nog achttiende-eeuwsche zijden damasten met de groote plantornamenten uit den tijd van Lodewijk XIV, of de ingewikkelde patronen met Lodewijk XV karakter, die ons door hun voorbeeld kunnen overtuigen hoe deftig cachet zulk behang aan de vertrekken geeft. Engelsche en Fransche fabrieken brengen ook thans goede patronen in den handel en de duurzaamheid van deze behangsels weegt zeker op tegen de omstandigheid dat zij meer kosten dan papieren. Eene ruimere toepassing van deze weefsels schijnt dus zeer goed mogelijk. Ook met effen stoffen, ten slotte, kan men een goed effect bereiken. Losse weefsels, van een groven linnen draad of van jute, geven



56. SCHOUW — HALL

aan den wand iets huiselijks en intiems, dat met het gladde papier nimmer verkregen wordt. Zij kunnen ook gemakkelijk met geschabloneerde patronen worden versierd en aldus zich volkomen aansluiten bij de geheele kamerinrichting. Zoo vinden wij dus voor weefsels aan den wand plaats genoeg, ook al zien wij niet in, dat het oorbaar zou zijn ze in zóóvele soorten, als gebruikelijk was, juist voor de vensters te hangen! ☙ De wandbedekking is van zóó grooten invloed op het aanzicht van een kamer, dat wij ook over de meest gebruikelijke, het behangselpapier, nog wel het een en ander mogen zeggen. Natuurlijk bedoelen wij niet het ignobele, tegen een betengelden wand geplakte »behang,« maar nemen wij, als vanzelf sprekend, aan, dat men het onmiddellijk op den gepleisterden muur brengt. Zóó toegepast, is het niet onhygienisch en ook praktisch minder bezwaarlijk, dan de zoo licht beschadigde tengelwanden. ☙ Over het moderne behang lazen wij dezer dagen, in een der smakelijke deeltjes uit de door

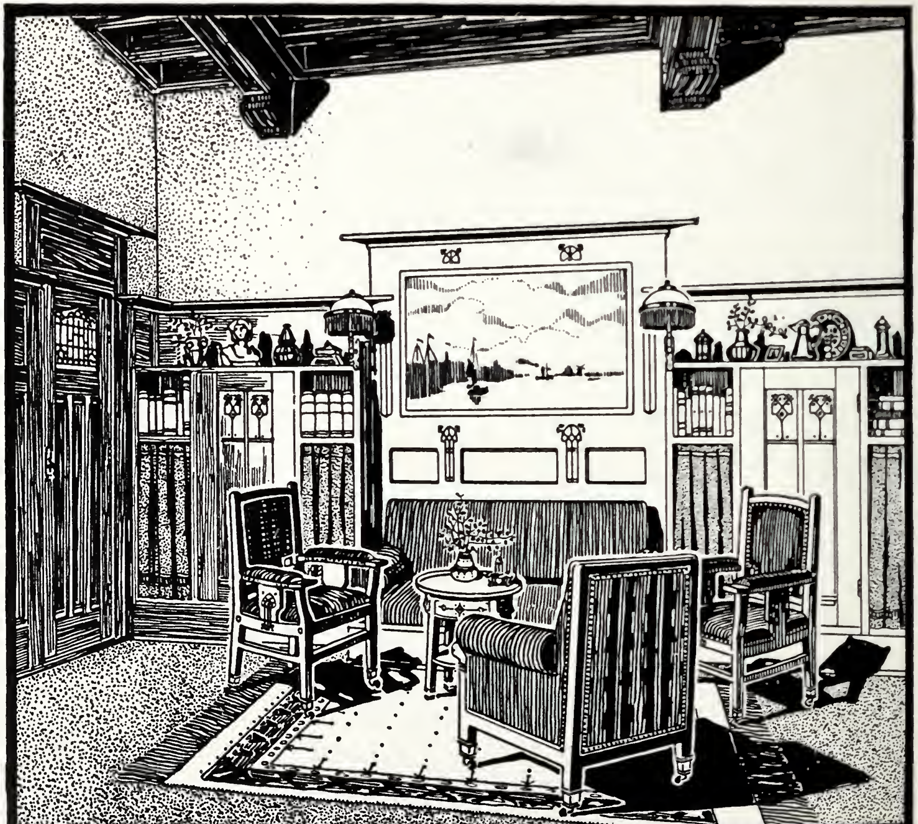




BLOEMSTANDAARD ELECTRISCHE WANDLAMP

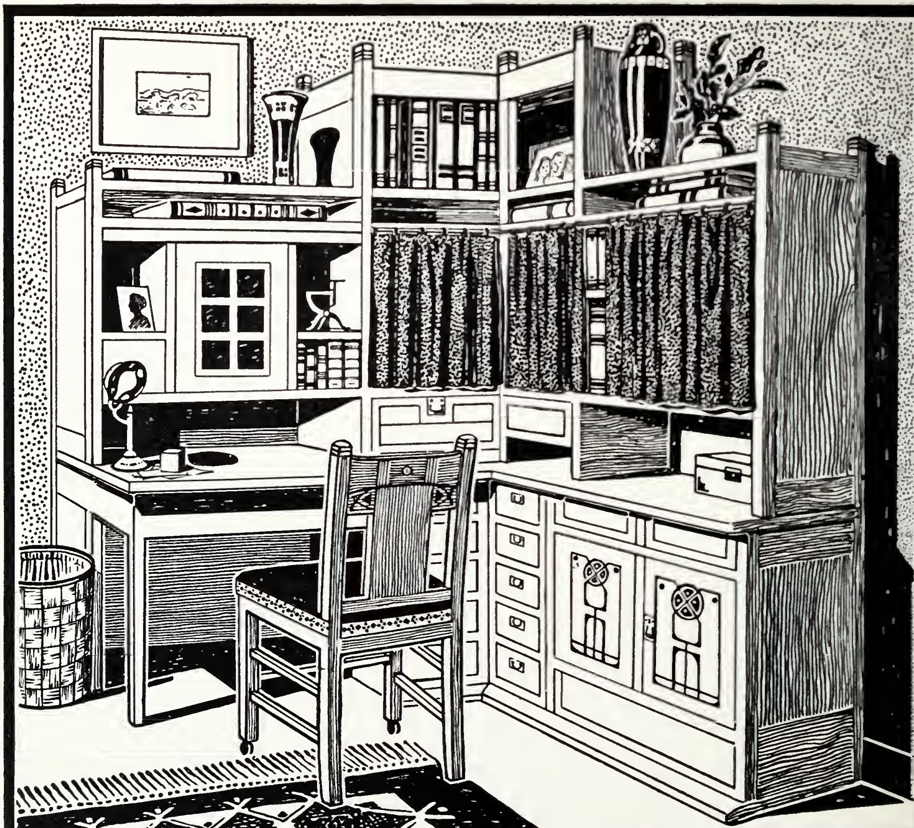
....HALL.... 57 ......EETKAMER......

Richard Muther bezorgde serie »Die kunst« — Die Wand, von Oscar Bie — de volgende belangrijke beschouwing. »Het behangsel heeft zich langzamerhand uit de oude stoffen wandbekleedingen ontwikkeld. Naast de mooie fluweelen en brokaten met hun fijn patroon, waarin nog zoo lang het Oostersche granaatappel-motief bleef bloeien, leende zich het geperste, met goud en kleuren behandelde, leder bijzonder tot wandbedekking. Na de renaissance moet het zoetjes aan plaats maken voor lichtere zijden en katoenen weefsels, die men nu steeds handiger met de oude dessins bedrukt, tot in de achttiende eeuw een nog lichtere stof wordt ingevoerd, het papieren behangsel, dat van Chineesche fabrikaten werd nagebootst. De geschiedenis van het behang ligt nog vrijwel in het duister; naar het schijnt ontstonden de eerste groote fabrieken ervan omstreeks het midden der XVIIIe eeuw in Engeland. Van de ontwikkelingsgeschiedenis der Fransche fabrikaten vond men een volledig overzicht in de in 1900 te Parijs tentoongestelde



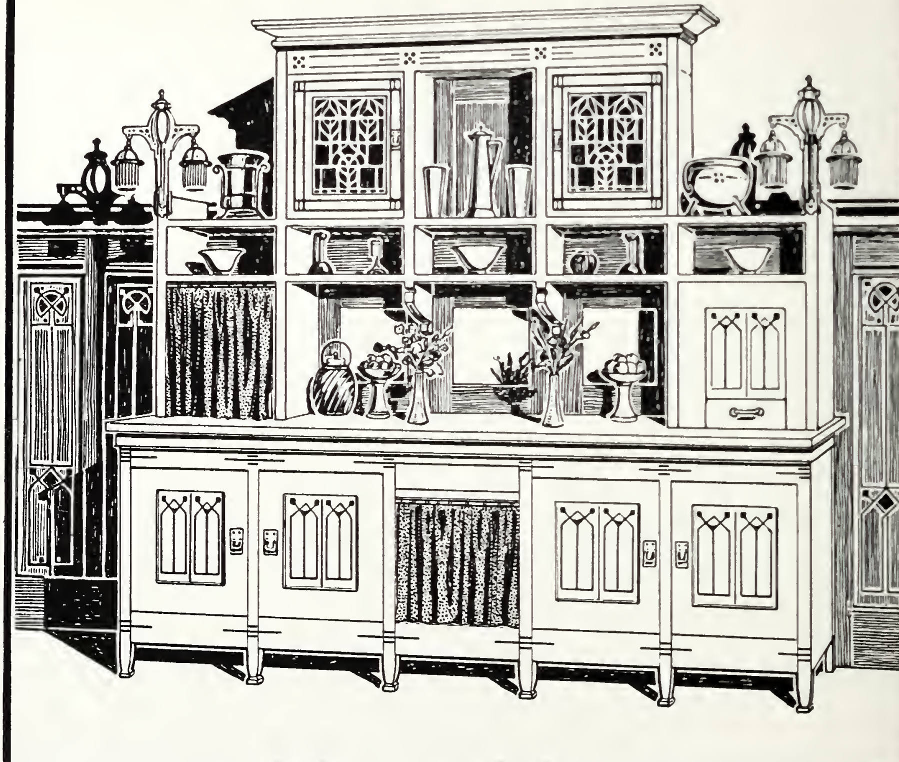
58. INTERIEUR HEERENKAMER

collection-Follot. Daar ziet men gedrukte imitaties van »panneaux décoratifs,« gobelins, schilderingen en houten paneelwerk — eene geschiedenis van den smaak, of liever van den wansmaak. Door den walsdruk werd echter het geheele procédé gewijzigd. ❧ Sinds de uitvinding der papiermachine in de negentiende eeuw, is men in staat lange rollen met hetzelfde patroon te bedrukken, zoodat ze alleen maar naast elkander geplakt behoeven te worden. De oude motieven, voor papierversiering-door-schabloneeren uit de weefselornamentiek overgenomen, blijven hier langen tijd in wezen. Tot in onze dagen kan men nog den granaatbloesem vinden, dien Venetië en Genua eens voor hunne brokaten aan de Saracenen hadden ontleend. Dan vallen er navolgingen van Chineesche bizarrerieën, naklanken der Rococo-bloemschildering en duizend andere stijlmengselen waar te nemen, die echter zoo weinig kieschkeurig en smakeloos worden verwerkt, dat het behangselpatroon tot het laatste decennium der XIXe eeuw



59. BOEKENKAST — WOONKAMER

van het volkomenste gemis aan ornamentaal gevoel blijk gaf. ❧ Persoonlijke kunstenaars hebben ook hier de verbetering gebracht en in modernen geest behangsels ontworpen, die het oog een rustig of ten minste muzikaal beeld willen geven. Engeland, Frankrijk, België en Duitschland hebben hiertoe ieder op zijne wijze bijgedragen; in Nederland gaven de cretonnes van Crop uiting aan een verwant streven. Naast gestyliseerde planten en een muzikaal geometrisch lijnenspel, zijn ook figuren-motieven veelvuldig toegepast. Voor kinderkamers worden voorstellingen, aan sprookjes ontleend, door den druk vermenigvuldigd, zóó dat ze als fries te gebruiken zijn. Juist deze breede randen, die niet zoo schablone-achtig behandeld behoeven te worden als het behangsel-zelf, geven persoonlijk-voelenden kunstenaars een aantrekkelijk veld van werkzaamheid. Veel fantaisie kan men daar ontwikkelen in het styleeren van landschapsmotieven, vluchten trekvogels, of plantengroepen. En, op het voorbeeld van

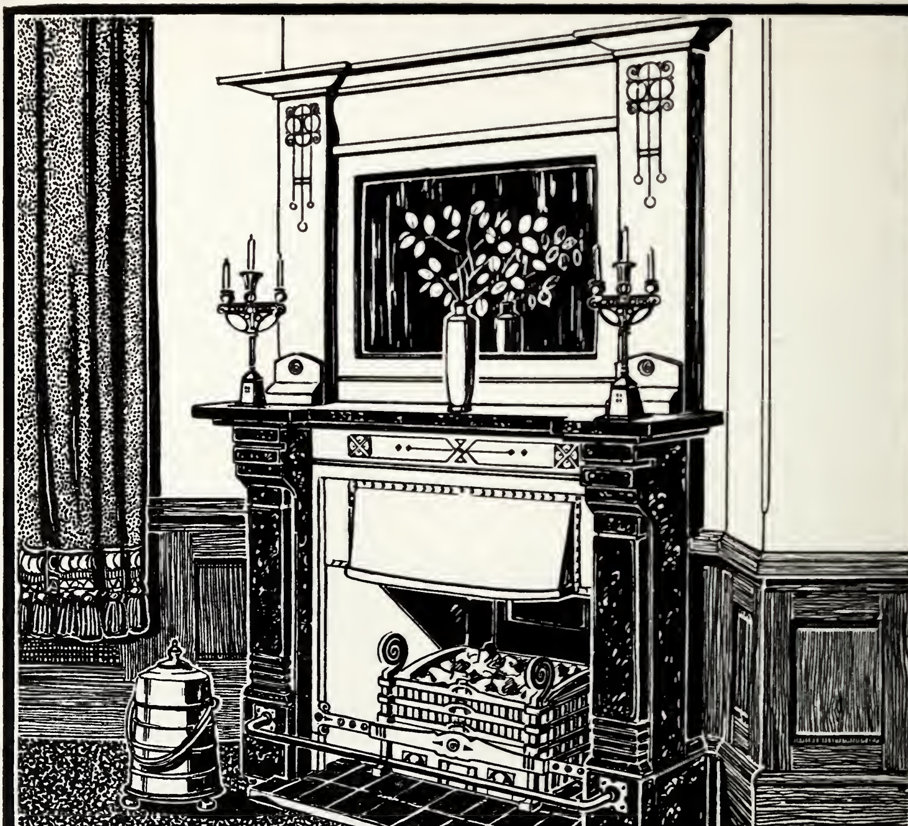


60. BUFFET EETKAMER

Engeland, heeft men aan zulke friezen, in plaats van het niets-zeggend fabrieks-etiket, sprekende namen gegeven: wilde roos, flamingo's, kastanjeblad enz. Het behangsel heeft geheel en al het karakter van »surrogaat« verloren, nu de kunstenaars erop uit zijn uit de techniek — den druk — hunne versiering af te leiden. Er bestaan druk-ornamenten, even goed als er weef-ornamenten zijn. Het drukpatroon zal het zuiverste vlak-ornament wezen en blijkbaar interresseert het de kunstenaars geheel-vlakke achtergronden te scheppen, waarin een gedempte muziek van kleuren en vormen klinkt. Men kan zeggen, dat het doel reeds is bereikt. Zelfs voor weinig geld koopen wij thans behangsels, die zonder pretentie en zuiver van stijl zijn. De teekenaar is er steeds op bedacht een geschikten achtergrond te maken, niet meer — als vroeger — de een of andere stof bedriegelijk na te bootsen. De keus is ruim genoeg: van het effen papier, dat nooit kan hinderen, tot het rijkste patroon, veelkleurig met de hand gedrukt.«



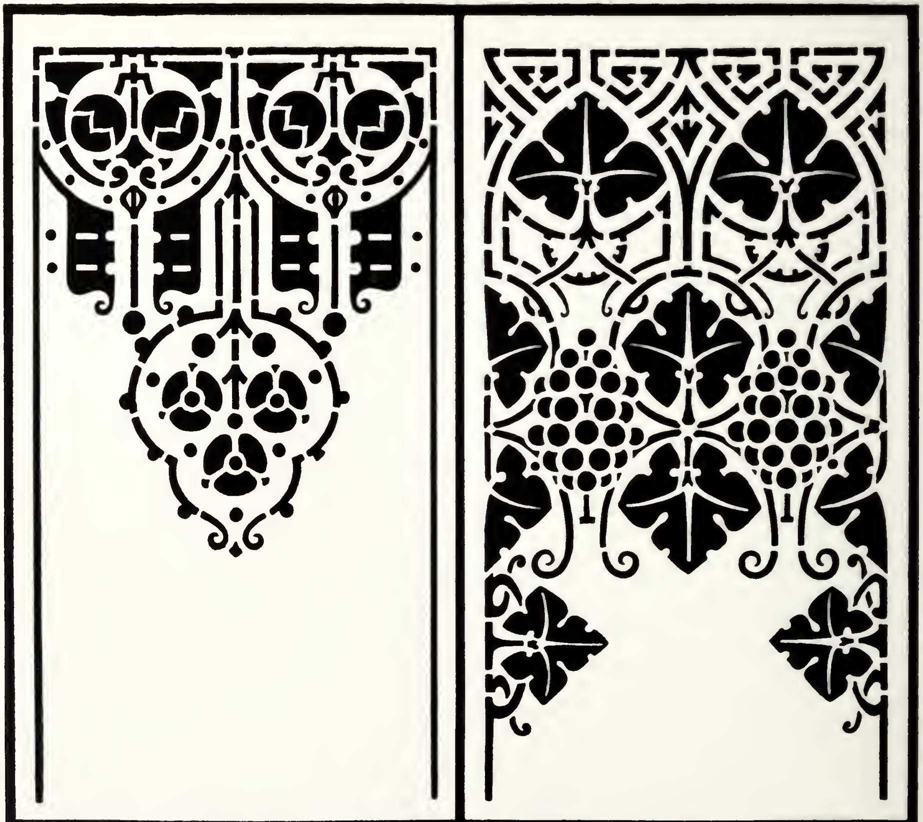
ALGEMEEN HANDELSBLAD



61. SCHOUW DAMESKAMER

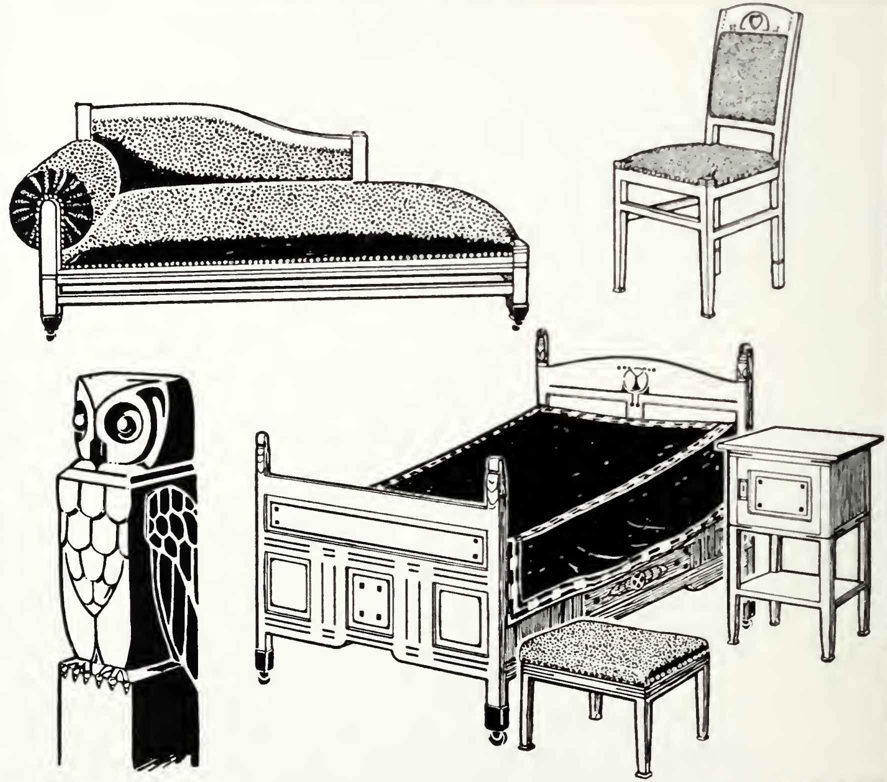
BESTAAT ER EEN MODERNE STIJL?

Waarschijnlijk zullen menschen met »stijlkennis« deze vraag even haastig ontkennend beantwoorden, als de Italiaansche journalisten het bevestigend deden, toen zij, een paar jaar geleden, bij gelegenheid der Turijnsche tentoonstelling, reclame-artikelen schreven over eene, zich daar manifesteerende, »arte moderna«. Maar »menschen met stijlkennis« — ik bedoel natuurlijk dat eigenaardig slag van kunstliefhebbers, die gaarne laten blijken, dat zij »het weten«, door elke kunstuiting onmiddellijk met een stijl-etiket van »renaissance« of »Louis-XVI« te karakteriseeren — zijn wel de laatst-geroepenen, om tot het recht begrip van deze vraag iets verstandigs bij te brengen. Al te lang is men eraan gewend geweest bij de voortbrengselen van architectuur of gebruikskunst niet te vragen, of zij mooi dan wel leelijk waren, doch op de eerste plaats te onderzoeken in welken »stijl« zij werden ontworpen. En was een ding eenmaal bevonden



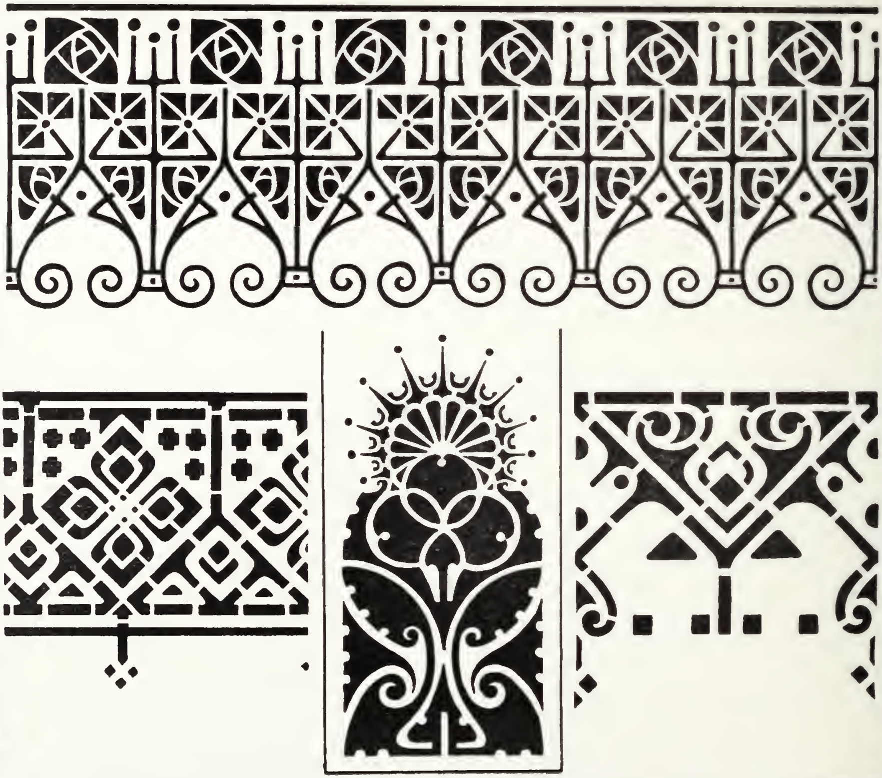
62. PLAFOND DECORATIES

»in stijl« te zijn, dan scheen het vanzelf ook schoon te wezen. De verwarring, die uit zulk eene opvatting spreekt, verdient wel eenige nadere beschouwing. Want terwijl als axioma mag gelden, dat elk ding, dat stijl bezit, mooi is, kan men met vrij groote zekerheid beweren, dat, zoodra iets opzettelijk in onzen tijd in een bepaalden, historischen stijl wordt gemaakt, het groote kans loopt leelijk te zijn. Het feit bestaat, dat wij het woord stijl in verschillende beteekenissen gebruiken en daardoor het boven-aangeduide wanbegrip in de hand werken. Immers duiden wij met het woord stijl zoowel de ééne — hoewel zeer veelzijdige — eigenschap aan, die de dingen in de sfeer der kunst heft, als het complex van de aan ieder tijdperk der kunsthistorie eigene vormen, en geven aldus eenigen grond aan de jammerlijk-verkeerde meening, dat een ding stijl bezit, indien het eenige dier historisch-waargenomen uiterlijkheden vertoont. Zoo wordt b.v. een gebouw als het Hamburgsch Raadhuis gezegd in den stijl der Renaissance te zijn



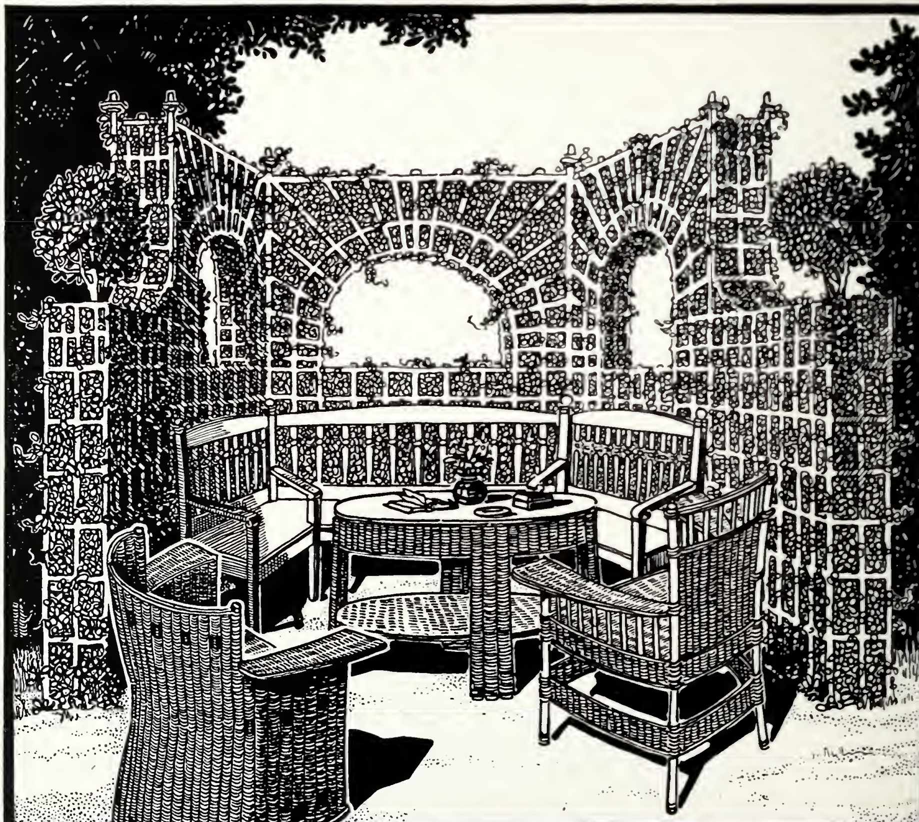
63. SLAAPKAMERMEUBELEN

opgetrokken, omdat daarbij vele vormen uit die periode werden verwerkt. Toch zou het liever stijlloos moeten heeten, wijl het ontbeert de eigenschappen van deugd en schoonheid, die het kenmerk van een kunstwerk zijn. ❧ De vraag of er een moderne stijl bestaat laat dus tweeërlei opvatting toe. Zij kan bedoelen of er in het werk van de hedendaagsche bouwmeesters en sierkunstenaars — want tot dezen beperkt zich natuurlijk onze bespreking — de qualiteiten zijn, die het aanspraak geven op den naam van »kunst«, maar evenzeer kan zij beduiden, of er in dat werk reeds eene zóó groote eenheid van princiep en willen is gekomen, dat deze in een onmiddellijk-herkenbaar, eigen karakter uitdrukking vond. ❧ In de eerste beteekenis opgevat, is de vraag eigenlijk niet voor beantwoording vatbaar. Ieder artist moet leven in de overtuiging, dat zijn werk wezenlijk »kunst« is en tijdgenooten zijn gewoonlijk niet in staat de mate van zijn welslagen te beoordeelen. Wel kan men echter zeggen, dat de groote charme, die



64. WAND- EN PLAFONDDECORATIES

de moderne kunst voor het publiek blijkt te bezitten, het bewijs levert, dat dit werk aan de kunstverlangens van onzen tijd voldoet en dus, naar huidige begrippen, ongetwijfeld zekeren »stijl« moet hebben. ☙ Beschouwen wij echter de vraag in meer conciese beteekenis. Wanneer men zich dan voor den geest brengt wat in verschillende landen door modern-gezinde artisten wordt voortgebracht, blijkt het wel dadelijk dat van eenheid-in-uiterlijk daarbij weinig sprake kan zijn. Niet alleen zijn er belangrijke nationale verschillen — men vergelijke bv. den Nederlander Berlage met den Belg Van de Velde! — maar ook in ieder land zelf, constateert men eigenlijk evenveel richtingen als er personen zijn. ☙ Engeland — waar het langst en het meest consequent aan eene vernieuwing der gebruikskunsten is gewerkt — heeft naast eene school van min of meer aan de Gothiek verwante kunstenaars als Morris en Walter Crane, een aantal voorname architecten voortgebracht, die zich blijkbaar op de Neder-



65. PRIEEL MET TUINMEUBELEN

landsche kunst van de zeventiende en achttiende eeuw inspireerden. Wat zij daar vonden, verwerkten zij echter met zóóveel oorspronkelijken geest en nationalen zin, dat hunne kunst een zeer eigen en modern karakter draagt. Toch zijn jongeren hen niet op dezen weg gevolgd, maar hebben, met grooter onafhankelijkheid van oude kunst, blijkbaar eenigermate beïnvloed door Japansch werk, op hunne beurt beproefd een nieuwe versieringskunst te scheppen. En in ons eigen land, waar wij bv. op het gebied der meubelkunst, zoo uiteenloopende opvattingen als die van Lion Cachet en Penaat zich tegelijkertijd zien uiten, geldt zeker niet minder de oude spreuk: »zooveel hoofden, zooveel zinnen«. Indien men dus alleen aan overeenkomst van het uiterlijk, d. i. van constructiewijze en van vormen, den naam stijl wil geven, dan zou onze tijd niet gezegd kunnen worden éénen eigenen stijl te bezitten. Maar het komt mij voor, dat constructie en vormenspraak alleen in dezen niet beslissend mogen heeten. Want



66. DOORGANG NAAR DE HEERENKAMER

wanneer men de groote verscheidenheid van de heden-daagsche kunstvormen tracht te verklaren, dan vindt men daarvoor geen andere oorzaak, dan de erkenning, dat zij een gevolg is van dezelfde geestelijke strooming, die op elk ander gebied onzen tijd beheerscht: het in-dividualisme. En, hoe paradoxaal het ook klinke, men komt er dan toe juist in deze groote differentieering der moderne kunstvormen de karakteristieke eigen-schap te zien van de hedendaagsche kunst en er toe te besluiten, dat er zeer zeker een »moderne stijl« be-staat, welker kenmerk de »verscheidenheid« is, gelijk het in vorige periodes de overeenkomst was. Terwijl dan vroeger de gemeenschappelijke voorkeur voor bepaalde constructiemethodes en siervormen de kun-stenaars van een tijdperk samenhield en dus hunne kunst karakteriseerde, is de geestelijke eenheid der artisten van onze dagen te zoeken in hun gezamenlijk eeren van de idee: dat een ieder zoo zuiver mogelijk zijne persoonlijkheid heeft te uiten.



AMSTERDAMSCHE BANK.



67. UITZICHT VAN DE 2DE VERDIEPING

INDIVIDUALISME IN DE HUISINRICHTING.

Ter illustratie van ons betoog, dat in het sterk-persoonlijk karakter van de huidige architectuur en kunstnijverheid een aan onzen tijd eigenen stijl niet valt te miskennen, geven wij hier met eenige vrijheid weder, hoe Oscar Bie in zijn reeds vroeger aangehaald boekje het wezen van het moderne interieur heeft geschetst. In het schilderij — op te vatten in den ruimen zin van ons spraakgebruik, dat elke omlijste afbeelding zoo noemt — bezit de kamerwand — zoo schrijft hij — het meest individueele van alle voorwerpen, die hem leven geven. Elk schilderij heeft zijn eigen karakter en ieder karakter draagt zijn eigen lijst. Het is een eindelooze reeks: van de zware oudhollandsche hol-lijst, tot de gladde eiken, de gesneden gouden of de elegante smalle witte lijst. In allerlei vormen en combinaties verlevendigen de schilderijen het midden van de wandhoogte, waarvoor zij de eenige steedsbruikbare versiering vormen, omdat klokken, hang-



68. SERRE

kastjes en spiegels slechts beperkt als decoratie te gebruiken zijn. De schilderijen hangen òf als pendanten, òf vrij en onsymmetrisch, al naar hunnen aard, en geven aan de muurbreedte een rhythme, dat uit de fijnste artistieke berekening stamt. ❧ Naast de lijsten en andere kleine verplaatsbare dingen, zijn het juist de massiefste meubels, die verder teekening geven aan de begrenzingen van het vertrek. En dit schijnt even opmerkelijk als het natuurlijk is. Want gelijk de lijsten op kleine schaal de meest-persoonlijke herinneringen en belangen der bewoners omsluiten, zoo zijn de rugmeubelen in het groot de getuigen van persoonlijke neigingen en behoeften. Het rek met boeken, reikend tot het fries, vaak met zitbanken gecombineerd, zet de bibliotheek op de mooiste plaats tegen den wand. In ieder boek, ook als het ingenaaid en onopgemerkt blijft, in iederen band — en de bindkunst behoort weder tot de verfijndste liefhebberijen —, in geheel de behagelijke afwisseling van staande, leunende of liggende



69. SERRE

boeken, zit eene decoratieve werking van den allerpersoonlijksten oorsprong, die de oude Nederlanders reeds begrepen. In deze boekenstapels, waarin zich onverschilligheid of liefde voor litteratuur getrouw weerspiegelt, legt de bewoner een echt modern-persoonlijk getuigenis af over zijn geestelijk verkeer. Boeken aan den wand zijn mooi voor ons gevoel, omdat zij iets persoonlijks zijn en een heel-en-al dichte kast, zelfs de commode uit den baroktijd, is dat niet, omdat zij zuiver architectuur blijft. Hierin ligt een der meest kenmerkende eigenheden van onzen tijd: van boeken, zooals zij daar reilen en zeilen, eene kamerversiering te maken, is een constructieve, nuttig-aesthetische gedachte. ☙ Weder op een andere manier geven de als sofa of bank behandelde zitmeubelen uitdrukking aan subjectieve behoeften. Ronde sofa's, midden in de kamer, hebben een museumluchtje. Banken in een hoek of bij den haard zijn de ware rustplekjes, waar men babbelt en droomt. Stoelen daarentegen zijn meer de



70. BADKAMER

geschikte dienaars voor een afwisselende groepeering van het gezelschap. En hoe verder wij van de wanden naar het midden van het vertrek komen, hoe minder massief de voorwerpen worden — sinds ook de tafel al meer en meer dicht bij een der wanden wordt nêergezet — en hoe minder persoonlijk cachet zij dragen. Ook in de schikking van kleinere siervoorwerpen, vazen, beeldjes, bibelots, is geheel naar persoonlijken smaak de grootste afwisseling gekomen. Op onze schoorsteenen is de »pendule met coupes« gelukkig niet meer het eenig mogelijk-geachte ornament. Etagères en pronkkasten, die altijd iets van een winkeluitstalling hebben, vinden wij niet intiem genoeg meer voor onze mooie snuisterijen, en op allerlei meubelen hebben wij er nu plaats voor gevonden. Boven op kasten krijgen zij een bizondere beteekenis als uitloopers tegen de lucht, in den geest van de figuren op de kroonlijst van een huis; zij vormen als het ware den overgang van de breedtevlakken naar de zoldering. Om de stroef-



71·KYKJE OP HET DIENSTGEBOUW

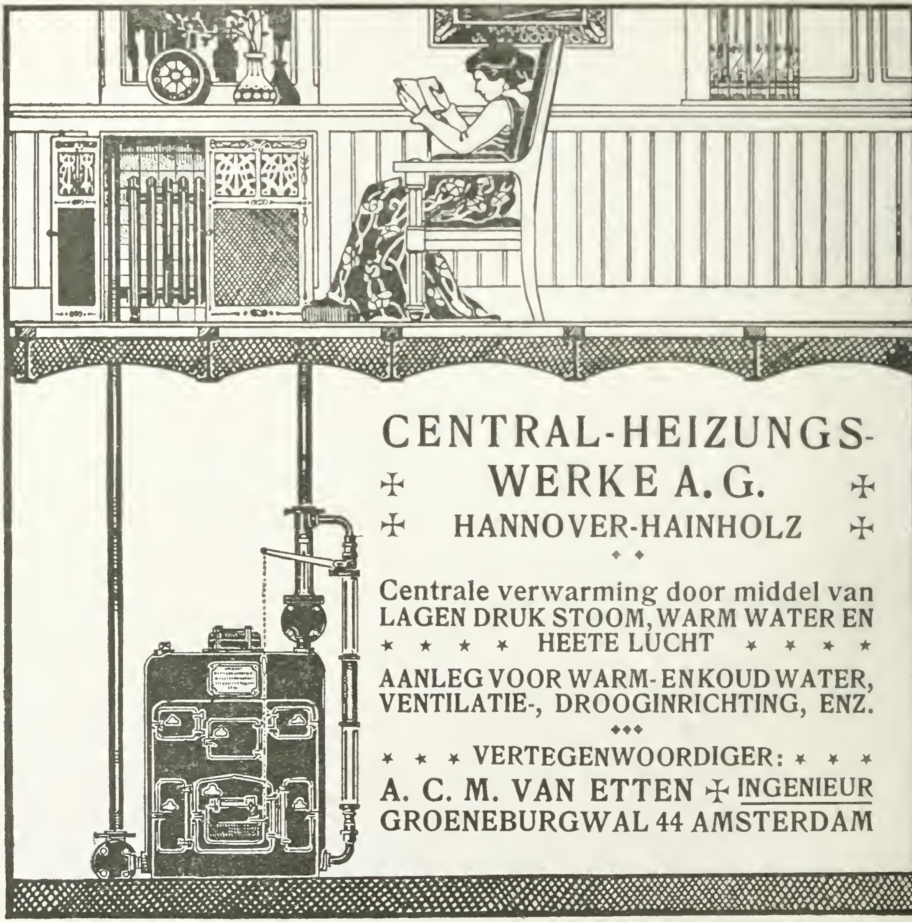
heid in meubelgroepeering zooveel mogelijk te vermijden, weet men afwisselende caesuren te vinden, die nu en dan in het rhythme der kamer verandering brengen. Met de meubelen maakt men niet alleen eene wand-indeeling, maar het geheele kamer-ensemble wordt er door onderverdeeld, hetzij door een rechthoekig op den wand geplaatsten divan, een naar het midden der kamer georiënteerden vleugel, of een licht hekwerk; of wel men vormt van een schoorsteennis of eenen erker een aparte ruimte en brengt met een makkelijk verplaatsbaar kamerschut een tijdelijke caesuur aan. In dit opzicht is het Japansche interieur van grooten invloed geweest op de moderne kamerbehandeling. ❧ De samenwerking van alle persoonlijke opvattingen — persoonlijk, zoowel in betrekking tot den eigenaar als tot den artist — heeft in de enkele jaren van bloei der woningkunst aan het modern interieur een verscheidenheid van aspect gegeven, die juist het tegenovergestelde is van de Renaissance. Door de



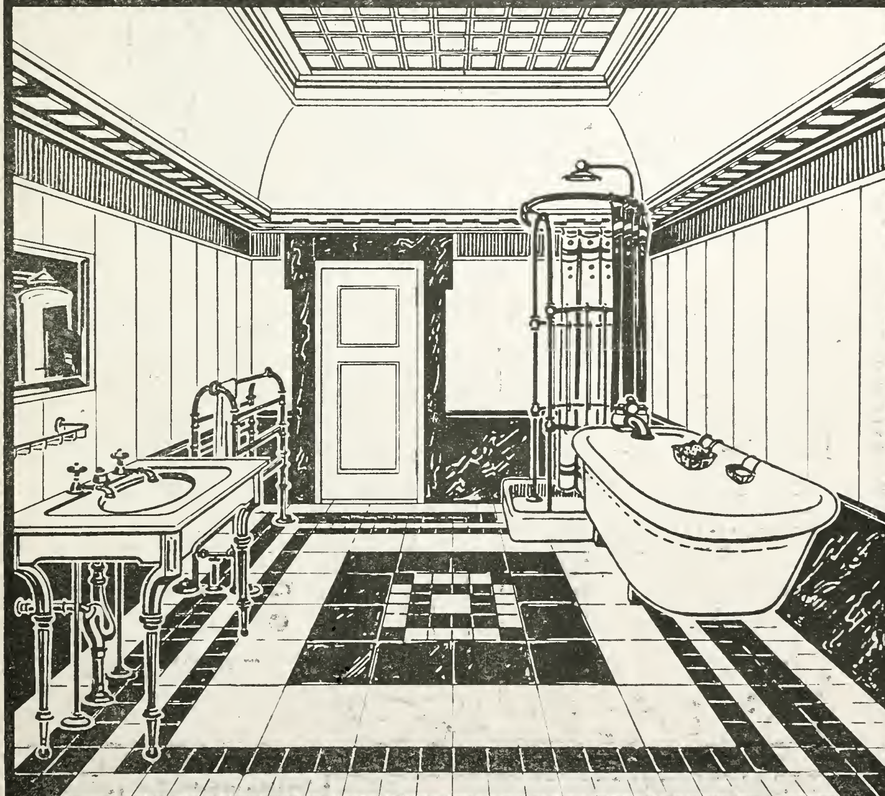
72. GARDEROBE

nieuw-ontdekte mogelijkheden op dit gebied sterk aangevuurd, streven onze kunstenaars naar een steeds nieuwe harmonische samenvoeging van al de gegevens, die door de moderne behangsels, de toepassing van glasmozaiek in vensters en aan kasten, de vrije behandeling van paneel- en regelwerk en het in-de-wandversiering-betrekken van schoorsteenen, sofa's en kasten, worden aangeboden. En de oneindige verscheidenheid van persoonlijke invallen daargelaten, hebben al deze oplossingen zekeren zin voor constructieve vrijheid en voor logica in de uitvoering gemeen. Dat is het gemeenschappelijk moderne inzicht der interieurbehandeling: de kamer te maken tot de meest persoonlijke karakteristiek van haren bewoner, waarvoor de wand als achtergrond dient, een neutraal fond, dat zich tot allerlei decoratie leent en waartegen zich de meest gevarieerde meubelsilhouetten op hun gunstigst afteekenen.


VAN DEN BERG & Co
PRINS-HENDRIKKADE 163-164
AMSTERDAM
OPERATIEKAMER MET DRAAIBARE SECTIETAFEL
MODELBADKAMER
GROOTSTE SORTEERING OP SANITAIR GEBIED


CENTRAL-HEIZUNGS-
WERKE A. G.
HANNOVER-HAINHOLZ
Centrale verwarming door middel van
LAGEN DRUK STOOM, WARM WATER EN
HEETE LUCHT
AANLEG VOOR WARM- EN KOUD WATER,
VENTILATIE-, DROOGINRICHTING, ENZ.
VERTEGENWOORDIGER:
A. C. M. VAN ETTEN INGENIEUR
GROENEBURGWAL 44 AMSTERDAM


LIPS - DORDRECHT
BRANDKASTEN. KLUISBOUW

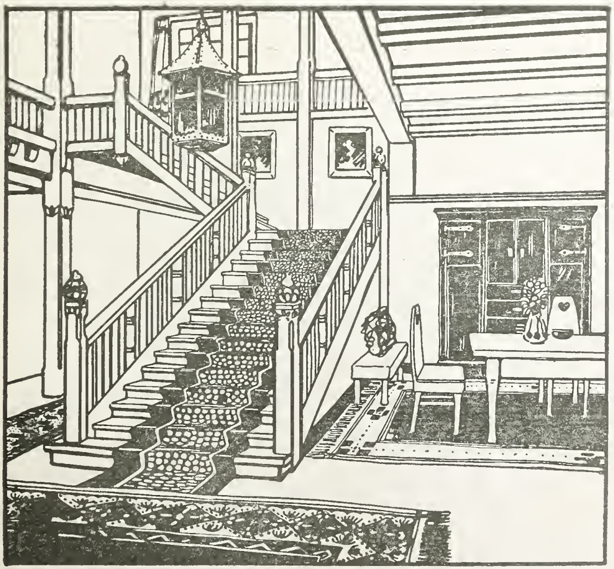



MYNSSEN & Co
ELECTRISCHE VERLICHTING
ELECTRISCHE MOTOREN
ELECTRISCHE KOOKTOESTELLEN
ELECTRISCHE VENTILATIE
LIFTS
INSTALLATIE BUREAU DER
ALLGEMEINE ELEKTRICITÄTS GESELLSCHAFT
BERLIN
TELEGRAM-ADRES GEA-AMSTERDAM
TELEPH: 1685
INGENIEURS
KEIZERSGRACHT 205-AMSTERDAM

H. F. JANSEN & ZONEN

STOOMMEUBEL-TIMMERFABRIEK

Complete Ameublementen, Betimmering en Stoffeering, Decoratieve Inrichtingen, Borduur- en Versieringskunst ✠ ✠ ✠



Leveranciers van H. M. de Koningin en wijlen Z. M. den Koning der Nederlanden ✠ ✠

BEKRONINGEN:

✠ AMSTERDAM ✠
Zilveren Medaille 1877

✠ ARNHEM ✠
Gouden Medaille 1879

✠ LEEUWARDEN ✠
3 Gouden Medailles 1881

✠ AMSTERDAM ✠
Internation. Tentoonstelling 1883 Eere Diploma

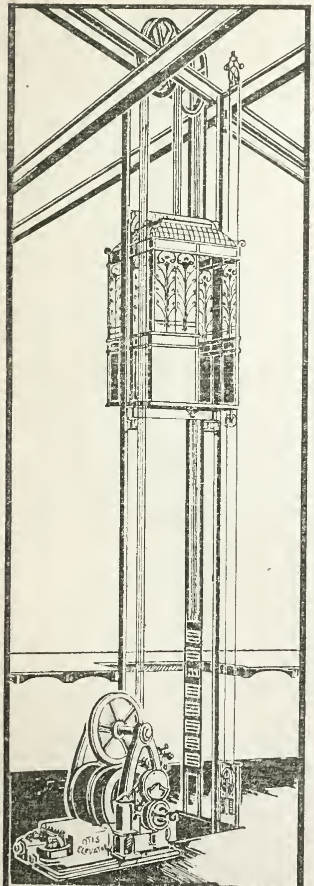
✠ ANTWERPEN ✠
Tentoonst. 1885 Medaille

✠ BRUSSEL ✠
Tentoonst. 1897 Medaille

✠ DORDRECHT ✠
Nation. Tentoonstelling 1897 ✠ Eere Diploma

SPUI 10A TE AMSTERDAM


PRINSENHOF
VAN JAN-SCHOUTEN
TE DELFT
ATELIERS VOOR
GLASSCHILDERKUNST
EN GEKLEURD
GLAS IN LOOD
OOK VOOR HET MEEST
EENVOUDIGE WERK
GOUDEN MEDAILLE PARIJS 1900 TURIJN 1902



✠ DE AMERIKAANSCHE ✠

„OTIS-PATENT"

HYDRAULISCHE EN ✠ ✠ ✠
✠ ✠ ✠ ELECTRISCHE LIFTEN

FRED. STIELTJES & Co

Keizersgracht 745, Amsterdam,

voldoen uit een oogpunt van veiligheid aan de hoogst denkbare eischen; bij te snel dalenden gang of wanneer één der kabels onklaar wordt, komt de kamer onmiddellijk tot stilstand; de schachtdeuren kunnen alleen dan geopend worden als de liftkamer er voor staat; de kamer kan de verdieping niet verlaten, vóórdat de schachtdeur goed gesloten is. ✠ ✠
Desverkiezende wordt de liftkamer voorzien van een BOSTWICK-PATENT TOEVOUWBAAR HEK; deze hekken zijn ook zeer geschikt voor afsluiting van terreinen-, deur-, raam- en trapopeningen. ✠ ✠ ✠ ✠ ✠

Inlichtingen en prijzen op aanvrage.


D. WEEGEWYS
STEEN-HOUWERY
STOOM-ZAGERY
FABRIEK VOOR MACHINALE BEWERKING VAN ALLE MARMERSOORTEN
GRAFMONUMENTEN SCHOORSTEENMANTELS MEUBELBLADEN
HARDSTEEN ZANDSTEEN GRANIET
RAPENBURG 14 AMSTERDAM
RIP


G.J. VINCENT & Co. SCHIEDAM
FABRIEK
VOOR KUNST-
SMEEDWERK
EN YZER-
CONSTRUCTIE
HEATING
AND
VENTI-
-LATION
ENGENEERS